

BETÄNKANDE

AFGIFVET DEN 30 JANUARI 1890

AF DEN UNDER DEN 5 OKTOBER 1889 I NÅDER TILLSATTA

BANKKOMITÉN

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1890.

INNEHÅLL.

Skrifvelse till Konungen	Sid. 5.
Lagförslag:	
Förslag till lag för Sveriges riksbank	9.
Förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen	27.
Förslag till ansvarighetslag för fullmäktige i Sveriges riksbank.....	35.
Förslag till ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid Sveriges riksbanks afdelningskontor	37.
Förslag till lag angående indragning af enskilda bankers sedelutgifningsrätt	39.
Motiv:	
Förslaget till lag för Sveriges riksbank.....	45.
Förslaget till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen	95.
Förslaget till ansvarighetslag för fullmäktige i Sveriges riksbank	98.
Förslaget till ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid Sveriges riksbanks afdelningskontor	98.
Förslaget till lag angående indragning af enskilda bankers sedelutgifningsrätt	100.

TILL KONUNGEN.

Sedan Eders Kungl. Maj:t den 5 sistlidne oktober funnit godt i nåder tillsätta en komité med uppdrag att utarbete förslag till förändrad banklagstiftning, i hufvudsaklig

öfverensstämmelse med de af Statsrådet och Chefen för finansdepartementet i anförande till statsrådsprotokollet den 21 december 1888 angifna grunder för bankväsendets ordnande, samt till medlemmar af komitén förordnat undertecknade, får komitén, som härstädes första gången sammanträdde den 28 förenämnda oktober och numera afslutat sina arbeten, härmed i underdånighet öfverlemnna följande af densamma uppgjorda och af komiterade enhälligt biträdda lagförslag, hvilka, enligt nådigt beslut den 6 nästlidne december, blifvit tryckta i ett tusen åtta hundra exemplar, nämligen:

- 1:o) förslag till lag för Sveriges riksbank;
- 2:o) förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen;
- 3:o) förslag till ansvarighetslag för fullmäktige i Sveriges riksbank;
- 4:o) förslag till ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid Sveriges riksbanks afdelningskontor; samt
- 5:o) förslag till lag om indragning af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.

Härjemte bifogar komitén, likaledes i tryck, motiv till samma lagförslag äfvensom, i handskrift, statistiska tabeller öfver de enskilda bankernas verksamhet och ställning under de senaste åren, hvilka tabeller utgöra fortsättning af de af 1881 års bankkomité i detta ämne utarbetade tabeller.

Underdånigst

O. R. THEMPTÄNDER.

J. W. ARNBERG.

ROB. BENCKERT.

CARL HERSLOW.

P. O. HÖRNFELDT.

Johan Östberg.

Stockholm den 30 januari 1890.

LAGFÖRSLAG.

Förslag
till
Lag för Sveriges Riksbank.

I Kap.

Om grundfonden.

1 §.

Sveriges riksbank, som är ställd under Riksdagens garanti och vård, drifver bankrörelse enligt denna lag.

2 §.

Riksbankens grundfond skall utgöra femtio millioner kronor.

II Kap.

Om sedelutgifningsrätten.

3 §.

Riksbanken är ensam berättigad att utgifva bank-sedlar.

Riksbanken åligger att, när helst sådant påfordras, vid hufvudkontoret iulösa sina sedlar efter deras lydelse.

4 §.

Sedel, som af riksbanken utgifves, skall innehålla förbindelse för riksbanken att densamma vid anfordran inlösa, med mynt enligt lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

Så länge riksbankens sedlar vid anfordran med mynt inlösas, utgöra de lagligt betalningsmedel i riket. Vid betalning till riksbanken, statsverket eller riksgäldskontoret utgöra de alltid lagligt betalningsmedel, ändå att de icke af riksbanken sålunda inlösas.

5 §.

Riksbankens sedlar må lyda endast å fem, tio, femtio, ett hundra och ett tusen kronor.

6 §.

Vägrar riksbanken, under hvad sken det vara må, att sedel vid uppvisandet inlösa, må den som innehar sedeln derom göra skriftlig anmälan hos Svea hofrätt, hvilken, efter att deröfver hafva hört fullmäktige i riksbanken, eger att med frågan enligt lag och författningar förfara. Öfver hofrättens beslut må klagan genom besvär hos Konungen fullföljas inom den tid och i den ordning, som i 30 kap. 18 § rättegångsbalken sägs.

Finner hofrätten, att sedelns vägrade inlösen härört af bankens oförmåga att genast uppfylla sina förbindelser, göre hofrätten hos Konungen derom anmälan. Konungen pröfvar, hvilka utvägar, i öfverensstämmelse med grundlagarne, lämpligast må vidtagas för att upp-

rätthålla allmänna förtroendet och åter sätta riksbanken i stånd att sina sedlar vid anfordran inlösa.

7 §.

Riksbanken eger rätt att utgifva sedlar till det belopp, som motsvaras af följande kassatillgångar:

- a) metallisk kassa så beräknad som i 9 § sägs;
- b) på utrikes ort nedsatt eller under transport derifrån varande, mot sjöfara försäkradt guldmynt eller omyntadt guld;
- c) hos bankinrättningar eller handelshus på utrikes ort i löpande räkning innestående medel.

8 §.

Utöfver det enligt 7 § medgifna belopp är riksbanken berättigad till en sedelutgifning af högst sjuttiofem millioner kronor, under vilkor att de på grund häraf utgifna sedlar motsvaras af följande tillgångar sammanräknade:

- a) lätt säljbara utländska statspapper;
- b) statens, allmänna hypoteksbankens och andra inhemska obligationer, som å utländsk börs noteras;
- c) vexlar betalbara inom eller utom riket.

9 §.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall beräknas allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt såväl svenskt och utländskt guldmynt samt omyntadt guld som ock i Sverige, Norge eller Danmark i öfverensstämmelse med konventionen den 27 maj 1873 prägladt silfvermynt.

Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än tjugufem millioner kronor. Derutöfver skall, då de på grund af 8 § utgifna sedlar öfverstiga sextio millioner kronor, riksbanken hålla i metallisk kassa minst trettio procent af det belopp, hvarmed de på sådan grund utgifna sedlar öfverskjuta sistnämnda summa. Den del af metalliska kassan, som utgöres af guld, må ej bibehållas vid mindre belopp än som svarar mot fyra fentedelar af den metalliska kassan i dess helhet.

III Kap.

Om rörelsen.

10 §.

Riksbanken drifver sin rörelse vid hufvudkontor i Stockholm samt vid afdelningskontor inom riket; och skall ett sådant kontor finnas inom hvarje län utom Stockholms.

11 §.

Riksbanken eger att köpa och sälja guld och silfver.

Guld i plants, som för riksbankens räkning till myntverket aflemnas, skall af riksbanken inlösas med guldets värde i svenskt mynt, eller två tusen fyra hundra åttio kronor för ett kilogram fint guld, med afdrag af en fjerdedels procent i myntningskostnad, så ock, der smidbargöring och skedning ifrågakomma, af de derfor stadgade afgifter; dock må fullmäktige i riksbanken, när

de så skäligt finna, befria säljaren från myntningskostnaden eller någon del deraf.

12 §.

Riksbanken eger att köpa och sälja vaxlar, å utrikes ort betalbara inom sex månader, äfvensom att öfvertaga andra fordringar, å utrikes ort förfallna inom samma tid.

13 §.

Riksbanken eger att köpa och sälja svenska obligationer samt sådana å utländsk börs noterade utländska statspapper, som äro lätt säljbara.

14 §.

Riksbanken eger att drifva utlåningsrörelse medelst:

a) diskontering af accepterade, å inrikes ort inom sex månader betalbara vaxlar, hvilka pröfvas vara grundade å verkliga handelsaffärer;

b) utlåning mot förbindelse till återbetalning antingen å bestämd tid af högst sex månader eller ock efter högst tre månaders uppsägning samt mot pant af obligationer, aktier eller andra värdepapper; dock att af enskilda personer eller bolag utfärdade skuldebref med endast namnsäkerhet icke må såsom pant godkännas;

c) utlåning mot förbindelse till återbetalning å bestämd tid af högst sex månader samt mot pant af varor, liggande å allmän våg eller satta i förvar hos tredje man, som förbundit sig att hålla dem eller deras värde riksbanken tillhanda samt pröfvas för en sådan förbindelse vederhäftig;

d) beviljande af kassakreditiv på högst tolf månader mot pant af obligationer, aktier eller i fast egendom in-tecknade skuldebref.

Derjemte må riksbanken utlemna lån mot förbindelse till återbetalning af minst en femtedel af förskrifna be-
loppet hvar sjette månad och mot säkerhet af löpande
förskrifning, annat värdepapper eller borgen såsom för
egen skuld. Dessa afbetalningslån må dock ej stiga till
högre sammanräknadt belopp än tio millioner kronor.

15 §.

Riksgäldskontoret eger att vid riksbankens hufvud-
kontor begagna kassakreditiv, dock ej till högre belopp
än en million femhundra tusen kronor. Riksgäldskon-
toret är ej skyldigt att för kreditivet ställa säkerhet
eller erlægga kreditivavgift.

16 §.

Åt fullmäktig i riksbanken eller ledamot af styrelse
vid afdelningskontor må lån utlemnas endast mot pant
af varor liggande å allmän våg eller af statens, allmänna
hypoteksbankens eller hypoteksföreningars obligationer
samt kassakreditiv beviljas endast mot säkerhet af nämnda
obligationer.

Vexel med fullmäktigs eller styrelseledamots namn
må icke diskonteras.

17 §.

Af en hvar som sådant önskar skall riksbanken, så-
väl vid hufvudkontoret som vid afdelningskontoren, mot-

taga och å giroräkning föra penningar med förbindelse att vid anfordran tillhandahålla räkningshafvaren hvad å räkningen inestår.

För förande af giroräkning må riksbanken ej taga afgift och ej heller godtgöra ränta för medel, som inestå å giroräkning.

18 §.

Riksbanken är pliktig att utan godtgörelse för statsverkets räkning mottaga penningar och af statsverkets tillgodohafvande verkställa utbetalningar. Närmare föreskrifter angående insättning och uttagning å statsverkets räkning meddelas af Konungen.

19 §.

Enskilde räkningshafvare skola för uttagning å giro-räkning eller kassakreditiv begagna anvisningar eller vaxlar, hvartill blanketter af riksbanken tillhandahållas. För uttagning å statsverkets eller riksgäldskontorets räkningar i riksbanken må begagnas antingen handskrifven eller tryckt anvisning eller vaxel.

20 §.

En hvar eger att i riksbankens hufvud- eller afdelningskontor insätta penningar mot erhållande, utan afgift, af vaxel ställd att vid uppvisandet inlösas antingen i hufvudkontoret eller i något af afdelningskontoren.

21 §.

Riksbanken mottager till förvar:

a) penningar att utan räntegodtgörelse återbetalas

vid anfordran eller å tid, som vid insättningen bestämmes; skolande bevis öfver sålunda insatta penningar ställas till viss man;

b) guld eller silfver, myntadt eller i plants, mot bevis, som skall ställas till viss man och innehålla såväl guldets eller silfrets vigt och efter vigten beräknade värde som ock förbindelse för riksbanken att, mot bevisets återbekommande och betalning af stadgad förvaringsafgift, återställa det till förvar mottagna guldets eller silfrets eller, om sådant ej kan ske, betala dess i beviset upptagna värde;

c) obligationer, aktier eller andra värdepapper, af de slag fullmäktige i riksbanken bestämma, mot bevis, som skall ställas till viss man och innehålla såväl förteckning å de särskilda värdepapperen jemte å dem satta värden som ock förbindelse för riksbanken att, mot bevisets återbekommande och betalning af stadgad afgift, återställa de i förvar mottagna värdepapperen eller lemna andra af samma slag, beskaffenhet och belopp eller ock ersätta de felande efter deras i beviset bestämda värden; skolande i reglementet för riksbanken fastställas bankens åtagande i afseende å förvaltningen af obligationer, aktier och andra värdepapper, som i förvar mottagas.

22 §.

Riksbanken må, när sådant af fullmäktige pröfvas erforderligt, begagna utländsk kredit i form af lån eller kreditiv inom belopp, som i reglementet för riksbanken bestämmes.

Derjemte må riksbanken af bankinrättningar eller handelshus å utländsk ort, hvilka godtgöra riksbanken ränta för medel, innestående å löpande räkning, å sin sida mottaga medel i sådan räkning samt derå godtgöra ränta.

23 §.

Riksbanken må ej deltaga i eller drifva annan rörelse än den, som i denna lag är riksbanken uttryckligen medgifven; ej heller må riksbanken ega andra fastigheter än dem, som äro nödige för inrymmande af riksbankens kontor.

För riksbankens fordran pantsatt eller utmätt fast eller lös egendom, som å auktion försäljes, dervid riksbankens rätt kan vara beroende, må riksbanken vara oförhindrad att inropa; vare dock skyldig att den egendom, såvida densamma är af beskaffenhet att icke i annan ordning kunna af riksbanken förvärfvas, åter afyttra, så snart sådant utan förlust kan ske.

IV Kap.

Om räkenskapernas afslutande och offentliggörande samt om reservfonden.

24 §.

Vid hvarje kalenderårs slut skall fullständigt bokslut öfver riksbankens ställning upprättas; skolandet på grund af detta bokslut en öfversigt, som fullständigt utvisar riksbankens ställning, så fort ske kan, tryckas och med allmänna tidningarna utdelas.

25 §.

Omedelbart efter hvarje månads slut skall upprättas en öfversigt, utvisande under särskilda rubriker riksbankens tillgångar och skulder. Denna öfversigt skall derefter ofördröjligen tryckas och med allmänna tidningarna utdelas.

Derjemte skall för hvarje vecka upprättas och i allmänna tidningarna införas uppgift om riksbankens metalliska kassa och öfriga kassatillgångar, utelöpande sedlar samt obegagnade sedelutgifningsrätt.

26 §.

Öfver riksbankens behållna årliga vinst eger Riksdagen förfoga, dock med iakttagande af hvad här nedan i 27 § stadgas.

27 §.

Af riksbankens behållna årliga vinst skola minst tio procent afsättas till bankens reservfond. Sedan reservfonden uppgått till minst tjugufem procent af bankens grundfond, må vidare afsättning till reservfonden kunna upphöra. Nedgår reservfonden under detta belopp, skall afsättning till densamma ånyo vidtaga.

Reservfonden skall placeras i lätt säljbara utländska statspapper samt må endast användas till betäckande af förlust, som å bankens rörelse i dess helhet under något år uppstått och som icke kan ersättas af befintliga, till framtida förfogande reserverade medel.

V Kap.

Om bankens styrelse och förvaltning.

28 §.

Riksbanken förvaltas, enligt hvad i 72 § regeringsformen stadgas, af nio fullmäktige, förordnade för tre år i sender, tre af Konungen och sex af Riksdagen. Årligen skola tre af fullmäktige afgå, en bland de af Konungen och två bland de af Riksdagen förordnade. Fullmäktige afgå i den ordning de blifvit utsedde.

Efter det att första gången samtliga fullmäktige blifvit förordnade, eller då af anledning, som i 72 § regeringsformen omförmäles, eljest nytt förordnande af samtliga fullmäktige egt rum, skola tre, en bland de af Konungen och två bland de af Riksdagen utsedde, afgå efter ett år samt likaledes tre, en bland de af Konungen och två bland de af Riksdagen utsedde, efter två år. Den ordning, i hvilken fullmäktige sålunda skola afgå, bestämmes, särskildt för de af Konungen och särskildt för de af Riksdagen förordnade, genom lottning, som af fullmäktige, så snart ske kan, företages.

29 §.

För fullmäktige skola, enligt hvad i 72 § regeringsformen sägs, finnas tre suppleanter, utsedde för ett år i sender, en af Konungen och två af Riksdagen. Suppleanterne skola inträda i tjänstgöring, när så nödigt finnes, samt inkallas i den ordning, som fullmäktige genom lottning dem emellan bestämt.

30 §.

Ledamot af statsrådet eller fullmäktig i riksgäldskontoret må ej vara fullmäktig i riksbanken.

31 §.

Fullmäktig i riksbanken må ej den vara, som icke råder öfver sig och sitt gods; ej den, som till borgenärer all sin egendom afträdt och icke, på sätt lag förmår, gitter visa, att han från deras kraf befriad är; ej den, som af allmän åklagare är tilltalad för brott, som kan medföra förlust af medborgerligt förtroende; ej heller den, som genom domstols beslut förklarats medborgerligt förtroende förlustig eller ovärdig att inför rätta föra andras talan.

32 §.

Fullmäktige utse årligen bland sig ordförande och vice ordförande.

Likaledes utse fullmäktige inom sig för år en direktör och en vice direktör äfvensom för samma eller kortare tid två fullmäktige, att jemte direktörerne vara deputerade.

33 §.

Fullmäktige besluta i alla ärenden, som afse framställningar och utlåtanden å riksbankens vägnar till Konungen, Riksdagen eller dess bankoutskott, bestämma ränta och öfriga villkor för utlåning, utse afdelningskontorens styrelser, tillsätta och afskeda riksbankens tjänstemän

och betjente såväl vid hufvudkontoret som vid afdelningskontoren, bestämma deras aflöning och öfriga förmåner enligt de af Riksdagen fastställda stater, utfärda för dem instruktioner, pröfva och godkänna ackord, som erbjudes af gäldenär, hvilken till borgenärers förnöjande afträdt sin egendom, afgöra de frågor, hvilkas pröfning deputerade eller direktörerne till fullmäktige hänskjutit samt besluta i alla öfriga angelägenheter, hvilka icke enligt denna lag eller reglementet för riksbanken afgöras af deputerade eller direktörerne.

34 §.

Fullmäktige skola sammanträda minst en gång hvarje vecka. Beslut må icke fattas, derest ej minst sex fullmäktige äro tillstädes.

Fullmäktiges öfverläggningar och beslut skola antecknas i protokoll. Förekommer vid ärendes afgörande skiljaktighet inom fullmäktige, böra de sina meningar till protokollet yttra. Der rösterna äro lika, gäller den mening ordföranden biträder. Vid val till sådana uppdrag, hvartill fullmäktig kan blifva utsedd, skall dock sluten omröstning ega rum; och skall, när så erfordras, genom lottning skiljas mellan dem, som vid valet erhållit lika antal röster.

35 §.

Deputerade handlägga diskonterings-, kreditiv- och låneärenden samt andra löpande göromål.

Deputerade skola sammanträda hvarje söckendag. Äro vid ärendes afgörande rösterna å ömse sidor lika, gäller den mening direktören biträder, dock att vaxel-

diskonterings-, låne- och kreditivansökning ej må anses beviljad, med mindre tre deputerade sig om bifall dertill förenat.

Ärenden, som böra skyndsamt handläggas, kunna afgöras af allenast tre deputerade, om desse äro om beslutet ense.

36 §.

Den af fullmäktige utsedde direktören, som föredrager ärendena inför fullmäktige och deputerade samt tillser utförandet af fullmäktiges och deputerades beslut, åligger i öfrigt att i öfverensstämmelse med reglementet för riksbanken och den instruktion, som af fullmäktige för honom fastställles, utöfva tillsyn öfver göromålen inom riksbanken, verkställa köp och försäljning af utländska vexlar samt handhafva de förvaltningsbestyr, som åt honom anförtros.

Vice direktören åligger att under den tid, då direktören åtnjuter ledighet, äfvensom vid förfall för honom, fullgöra hans åligganden samt att enligt den instruktion, som af fullmäktige för honom fastställles, vid göromålen biträda direktören och utföra de öfriga uppdrag, som åt honom öfverlemnas.

37 §.

Huru fullmäktige i andra fall, än ofvan sägs, må för särskilda uppdrag inom sig förordna särskilda personer, stadgas i reglementet för riksbanken.

38 §.

Har Konungen på framställning af fullmäktige i riksbanken eller, der Konungen eljest så pröfvat nödigt,

förordnat ombud att med fullmäktige i något särskildt ärende förhandla, må fullmäktige med Konungens ombud öfverlägga, men vare det fullmäktige förbjudet att i ombudets närvaro fatta beslut.

39 §.

Efter hvarje års slut skola fullmäktige till Riksdagens bankoutskott afgifva berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning. Denna berättelse skall till trycket befordras och hållas för allmänheten tillgänglig.

40 §.

Fullmäktige kunna ej i och för sin befattning med riksbanken emottaga föreskrifter af någon annan än Riksdagen och dess bankoutskott, i de fall detta sistnämnda eger att sådana å Riksdagens vägnar meddela; och äro fullmäktige för sina åtgärder i denna egenskap Riksdagen eller dess bankoutskott och revisorer allena redo skyldige.

I fråga om ansvarsfrihet för fullmäktige beslutar Riksdagen.

Om fullmäktigs ansvarighet, derest han öfverträder eller eftersätter honom i denna egenskap åliggande pligter, stadgas i särskild ansvarighetslag.

41 §.

Fullmäktig i riksbanken eller ledamot af styrelse vid afdelningskontor ege icke att såsom kommissionär taga någon befattning med vexeldiskontering eller med an-

skaffande af lån eller kreditiv i riksbankens hufvud- eller afdelningskontor.

Öfverträder fullmäktig detta förbud, göres anmälan derom hos Riksdagens justitieombudsman, som anställer åtal i enlighet med den för fullmäktige gällande ansvarighetslag.

Öfverträdes förbudet af ledamot i afdelningskontors styrelse, förfares på sätt reglementet för riksbanken och den särskilda ansvarighetslagen för dessa styrelseledamöter bestämma.

42 §.

Öfverläggningar och beslut hos fullmäktige eller deputerade i frågor, som angå metalliska kassan och sättet för tillverkning af banksedlar, samt i andra ärenden, hvilka fullmäktige pröfva böra hemliga hållas, skola upptagas i särskildt protokoll, hvars innehåll ej må yppas förr än Riksdagens bankoutskott, dess revisorer eller fullmäktige i riksbanken anse sådant kunna ske utan skada för riksbanken.

43 §.

Riksbankens fullmäktige och revisorer, ledamöterna af afdelningskontorens styrelser samt alla vid riksbanken anstälde tjänstemän skola doldt och förtegardt hålla hvad som rör enskilda personers förhållanden till riksbanken eller hvad i öfrigt vid förvaltningen kan förefalla af sådan beskaffenhet, att det enligt lag och reglementet för riksbanken hemligt hållas bör.

44 §.

Riksbanken lyder under Stockholms rådstufvurätt uti de mål, för hvilka ej annorlunda i lag stadgas.

45 §.

De föreskrifter, som utöfver denna lag erfordras angående riksbankens förvaltning, meddelas af Riksdagen i särskildt reglemente.

Detta reglemente öfverlemnas till Konungen. Finner Konungen reglementet icke vara stridande mot denna lag, varder detsamma af Konungen till efterrättelse kungjordt.

VI Kap.**Öfvergångsstadganden.**

46 §.

Denna lag träder i kraft den 1 Januari 1894 utom i de delar, hvarom nedan stadgas.

47 §.

Bestämmelserna i kap. V om riksbankens styrelse och förvaltning blifva gällande, så snart med tillämpning af de förändrade grunder för tillsättning af riksbankens styrelse, hvarom i 27 § förmäles, sådan styrelse första gången blifvit utsedd.

48 §.

Utan hinder af föreskriften i 3 §, att riksbanken ensam är berättigad att utgifva banksedlar, ega enskilda banker att intill utgången af år 1903 utgifva egna sedlar, under vilkor och till belopp, som i särskild författning af denna dag stadgas; och vare riksbanken pliktig att åt dessa banker inrymma de förmåner, som äro dem i samma författning hos riksbanken tillerkända.

49 §.

Under åren 1894 till och med 1898 är riksbanken icke berättigad att på grund af 8 § i denna lag utgifva sedlar till högre belopp än sextio millioner kronor.

Under samma tid må riksbanken i metallisk kassa icke hålla lägre belopp än tjugu millioner kronor samt, om de på grund af 8 § utgifna sedlar öfverstiga fyrtiofem millioner kronor, dessutom minst trettio procent af det belopp, hvarmed de på sådan grund utgifna sedlar öfverstiga sistnämnda summa.

50 §.

Hvad i 10 § stadgas om afdelningskontor af riksbanken må efter hand vinna tillämpning och skall vid ingången af år 1904 vara fullständigt genomfördt.

Förslag
till
**ändringar i regeringsformen och
riksdagsordningen.**

Regeringsformen.

§ 50.

Riksdagen skall sammanträda i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendens framträngande eller pest eller andra lika viktiga hinder göra det omöjligt eller för Riksdagens frihet och säkerhet vådligt. I dessa fall tillkommer Konungen att, efter samråd med de af Riksdagen valde Fullmäktige i Riksbanken och Fullmäktige i Riksgäldskontoret, annan riksdagsort utsätta och kungöra.

§ 70.

När i fråga om reglemente för Riksbanken, dess inkomster och utgifter, Kamrarne stadna i stridiga beslut, skola Kamrarne derom hvar för sig rösta, såsom i nästföregående § sägs.

§ 72.

1:o. Riksbanken förblifver under Riksdagens garantie och vård samt förvaltas enligt särskild lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. stadgar.

2:o. Riksbankens styrelse utgöres af nio Fullmäktige, förordnade tre af Konungen och sex af Riksdagen. Fullmäktige förordnas för tre år i sender, och skola tre af dem årligen afgå, en bland de af Konungen och två bland de af Riksdagen utsedde. Har ansvarsfrihet blifvit Fullmäktige af Riksdagen vägrad, skall nytt förordnande af samtliga fullmäktige ega rum för nästkommande tre år. Afgående Fullmäktig kan återväljas. Har Fullmäktig före utgången af den för honom bestämda tjänstgöringstid aflidit eller af annan orsak afgått, förordnas ny Fullmäktig i den afgångnes ställe för den återstående tiden.

För Fullmäktige skola finnas tre suppleanter, utsedde för ett år i sender, en af Konungen och två af Riksdagen.

3:o. Riksbanken eger rätt att utgifva banksedlar. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas af Banken med guld efter deras lydelse och må, så länge de sålunda inlösas, för mynt i riket erkännas.

§ 98.

I händelse Justitieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig det erhållna förtroendet eller med döden afgår, skall Riksdagen i embetet genast insätta den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd.

Skulle Justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmans-embetet insättas eller med döden afgå, utväljes, på ofvan stadgade sätt, en annan behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan riksdagarne, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde Fullmäktige i Riksbanken och Fullmäktige i Riksgäldskontoret utöfvas.

§ 109.

Lagtima Riksdag kan ej utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, såsom i riksdagsordningen sägs, förordnar om nya val till båda Kamrarne eller den ena af dem, i hvilka fall Riksdagen skall, med bibehållande af sin egenskap utaf lagtima, sammanträda å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, samt må ej vidare af Konungen upplösas förr än efter fyra månader från det senare sammanträdes början.

Urtima Riksdag eger Konungen, när Han för godt finner, åtskilja, och vare urtima Riksdag alltid upplöst innan tid för lagtima Riksdags sammanträde infaller.

Der så oförmodadt skulle hända, att Riksdag, när den afslutas, icke hade staten reglerat eller någon ny bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, fortfarande den förra statsregleringen och bevillningen intill nästa riksdag. Är åter bevillningens hela belopp bestämdt, men Kamrarne icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda bevillningssummans förhållande till

den, som vid föregående riksdag blifvit fördelad, de i den sista bevillningsförordningen stadgade artiklar jemlikt ökas eller minskas; och uppdrage Riksdagen åt de af Riksdagen valde Fullmäktige i Riksbanken och Fullmäktige i Riksgäldskontoret, att en ny bevillningsförordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

Riksdagsordningen.

§ 32.

1. Den, som blifvit till riksdagsman vald, skall, första gången han efter valet till riksdag sig inställer, inför chefen för Justitie-departementet, eller den Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmagt till granskning uppvisa å den dag Riksdagen sammanträder eller, om riksdagsman senare sig inställer, så snart derefter ske kan. Denna granskning, som skall ske i närvaro af tre bland de af Riksdagen valde Fullmäktige i Riksbanken och tre bland Fullmäktige i Riksgäldskontoret, har till föremål att undersöka, huruvida fullmagterne blifvit i föreskrifven form utfärdade, och skall vid den riksdag, för hvilken nya val af begge Kamrarnas eller enderas samtliga ledamöter egt rum, vara inom tre dagar fulländad, men vid andra riksdagar samma dag, då fullmagterne uppvisas.

2. Hvardera Kammaren tillkommer dock sedan att pröfva behörigheten till riksdagsmannakallets utöfvande, ej mindre för sådana dess medlemmar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkända, än äfven för dem, emot hvilka eljest, till följd af denna grundlag, anmärkning förekommer. Den, om hvars riksdagsmannarätt fråga är hos Kammare

väckt, bibehåller emellertid sin befattning såsom ledamot i Kammaren, intill dess han blifvit dertill obehörig förklarad.

§ 65.

När i fråga om statsutgifter eller bevilning, eller angående reglemente för Riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller angående Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, Kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge Kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda Kamrarna sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken i händelse de öfrige sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

§ 68.

Till följd af regeringsformens 96 § skall hvarje lagtima Riksdag förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att hafva tillsyn öfver lagarnas efterlefnad af domare och embetsmän samt att inför den Riksrätt, som i bemälda grundlags 102 § till dess inrättning och göromål beskrifves, eller vid andra vederbörliga domstolar, i laga ordning tilltala dem, som i sina

embetens utöfning anses af veld, mannamån eller annan orsak hafva någon olaglighet begått eller underlåtit att sina embetspligter behörigen fullgöra.

Denne Riksdagens Justitieombudsman, hvilkens rättigheter och åligganden ytterligare så väl i regeringsformen som genom särskild instruktion utstakas, väljes af fyratioåtta för tillfället nämnde valmän, af hvilka hvardera Kammaren inom sig utser tjugofyra. Desse valmän, hvilka böra till valförrättningen sammanträda samma dag, då de blifvit utsedde, och ej må åtskiljas förr än valet är fulländadt, skola först samfäldt, medelst slutna sedlar, hvar för sig föreslå den man, som de anse böra komma under omröstning. Falla dervid rösterna till mer än hälften på en man, är han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan flera, att sådan pluralitet för någon icke eger rum, anställles ny omröstning med slutna sedlar till antagande af den, som de flesta rösterna erhållit, eller, om han icke antages, af den, som näst honom blifvit af de flesta kallad o. s. v. Skulle, sedan alla omröstningarne sålunda försiggått, likväl ingen hafva erhållit den här föreskrifna pluralitet, anställles ny omröstning öfver alla dem, som vid den första omröstningen blifvit satte i fråga; skolande den, som erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald.

Valmännen böra vid samma tillfälle, då Justitieombudsman utses, och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som hos denne embetsman erfordras, för att honom efterträda, i fall han, innan nästa lagtima Riksdag anstält nytt val af Justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid

Justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad.

I händelse Justitieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig förtroendet, eller med döden afgår, insätter Riksdagen genast i embetet den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle Justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmans-embetet insättas eller med döden afgå, utväljes på ofvan stadgade sätt en annan behörig man i hans ställe.

Inträffar något af dessa fall mellan riksdagarna, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde Fullmäktige i Riksbanken och Fullmäktige i Riksgäldskontoret utöfvas.

§ 71.

1. Hvarje lagtima Riksdag skall genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera Kammaren inom sig utser tjugofyra, företaga det val af Fullmäktige i Riksbanken, hvarom i 72 § regeringsformen stadgas. Valet sker medelst slutna sedlar.

2. Genom samma valmän skola ock väljas Fullmäktige att, jemlikt särskildt reglemente, Riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta. Desse Fullmäktige skola vara sju; egande ordföranden afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika. Valet sker medelst slutna sedlar sålunda, att först utses den, som bland Fullmäktige skall blifva ordförande,

och sedan de öfrige sex; tillkommande Fullmäktige att sjelfve bland sig välja en vice ordförande, att föra ordet när hinder för ordföranden inträffar.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt, som Fullmäktige och Revisorer enligt föregående två §§ utses, tillsätts jemväl suppleanter, att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställe, nemligen för Fullmäktige i Riksbanken två, för Fullmäktige i Riksgäldskontoret tre och för hvarje års revisorer sex.

Förslag

till

Ansvarighetslag för fullmäktige i Sveriges Riksbank.

1 §.

Öfverträder eller eftersätter fullmäktig de pligter, honom i sådan egenskap åligga enligt rikets grundlagar eller de för förvaltningen af Sveriges riksbank utfärdade lagar, ordningar, stadgar och reglementen, eller de särskilda föreskrifter Riksdagen eller dess bankoutskott meddelat, eller förbryter han sig eljest i utöfningen af sin befattning, straffes därför så, som i allmän lag om brott af embetsmän för hvarje fall stadgad är; svare ock till skadestånd.

2 §.

Riksdagen eller dess bankoutskott eller revisorer ege förordna om åtal för förbrytelse, som i 1 § sagd är.

Det åtal skall af Riksdagens justitieombudsman anställas. Yppas anledning till sådant åtal under tid, då Riksdag eller dess revisorer icke äro församlade, eller har fullmäktig öfverträdt föreskriften i 41 § af lagen för

Sveriges riksbank, ege justitieombudsmannen att, utan särskildt förordnande, åtal väcka. Fullmäktig, som varder under åtal ställd, afhålle sig från utöfningen af sin befattning, intilldess målet blifvit genom laga kraft egande utslag afgjort.

3 §.

Svea hofrätt vare laga domstol att åtal enligt denna lag upptaga och afdöma.

Den, som med hofrättens utslag icke åtnöjes, ege att deröfver hos Konungen anföra besvär inom tid och i den ordning, som för fullföljd af talan i brottmål i allmänhet stadgad är.

Förslag

till

Ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid Sveriges riksbanks afdelningskontor.

---

1 §.

Öfverträder eller eftersätter ledamot i afdelningskontors styrelse de pligter, honom i sådan egenskap åligga enligt de för förvaltningen af Sveriges riksbank utfärdade lagar, ordningar, stadgar och reglementen, eller de särskilda föreskrifter Riksdagen eller dess bankoutskott eller fullmäktige i Riksbanken meddelat, eller förbryter han sig eljest i utöfningen af sin befattning, straffes därför så, som i allmän lag om brott af embetsmän för hvarje fall stadgadt är; svare ock till skadestånd.

2 §.

Riksdagen eller dess bankoutskott eller revisorer eller fullmäktige i riksbanken ege förordna om åtal för förbrytelse, som i 1 § sagd är.

Det åtal skall af Riksdagens justitieombudsman anställas. Styrelseledamot, som varder under åtal ställd,

afhålle sig från utöfningen af sin befattning, intilldess målet blifvit genom laga kraft egande utslag afgjordt.

3 §.

Svea hofrätt vare laga domstol att åtal enligt denna lag upptaga och afdöma.

Den, som med hofrättens utslag icke åtnöjes, ege att deröfver hos Konungen anföra besvär inom tid och i den ordning, som för fullföljd af talan i brottmål i allmänhet stadgad är.

Förslag

till

Lag angående indragning af enskilda bankers sedelutgifningsrätt.

Med upphäfvande af kungl. kungörelsen angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar den 12 Juni 1874 i de delar, som strida mot hvad här nedan stadgas, förordnas som följer:

§ 1.

Rätt att utgifva egna banksedlar må icke meddelas bank, som härefter i riket bildas.

Förlängning af enskild sedelutgifvande banks oktroj må icke beviljas för längre tid än till utgången af år 1903 och endast på de vilkor i fråga om sedelutgifningsrätt, som här nedan finnas bestämda.

§ 2.

Efter utgången af år 1893 vare sedelutgifningsrätt icke medgifven utöfver ett sammanlagdt belopp af femtio millioner kronor för samtliga enskilda banker.

Detta belopp fördelas af Konungen mellan de enskilda bankerna med hänsyn till såväl hvarje banks förutvarande sedelutgifning, som antalet af dess afdelningskontor.

Sedan enskild banks sedelutgifning sålunda blifvit bestämd, må under den i 1 § omförmälda oktrotid afdelningskontor icke, utan Konungens medgifvande, af banken indragas. Sker det, ege Konungen föreskrifva nedsättning i beloppet för bankens sedelutgifning.

§ 3.

Vid utgången af år 1898 inskränkes sedelutgifningsrätten för en hvar af de enskilda bankerna till hälften af det enligt § 2 banken tillagda belopp; och vare banken berättigad till en sålunda begränsad sedelutgifning intill slutet af år 1903, då all rätt för enskild bank att utgifva egna sedlar upphör.

Enskild bank, som efter utgången af år 1898 helt och hållet eller delvis afstår från sin sedelutgifningsrätt, ege att hos Sveriges riksbank från tiden, då detta sker, och intill 1903 års slut erhålla kassakreditiv mot säkerhet, som af Riksbankens fullmäktige godkännes och till belopp, motsvarande den sedelutgifning, hvarifrån banken sålunda afstått. För dylikt kreditiv erlägges icke kreditivavgift. Räntan för medel, som å sådant kreditiv uttagas, bestämmes af Riksbankens fullmäktige; dock att denna ränta icke må sättas högre än till två procent för år.

När enskild bank afstår från sin sedelutgifningsrätt eller någon del deraf, skall banken derom göra anmälan hos Konungen.

§ 4.

Enskild bank ege rätt att under åren 1894 till och med 1898 i Sveriges riksbank rediskontera vexas af sådan beskaffenhet, som i § 14 a) af lagen för riksbanken sägs, till belopp, motsvarande bankens obegagnade sedelutgifningsrätt enligt den af kungl. finansdepartementet senast offentliggjorda bankrapport.

Under åren 1899 till och med 1903 åtnjute enskild bank dylik rediskonteringsrätt till belopp, motsvarande den minskning i rätten att utgifva egna sedlar, som på grund af stadgandet i § 3 för banken inträdt vid utgången af år 1898.

Vid den rediskontering, hvarom här sägs, må diskontot icke öfverstiga två tredjedelar af det eljest i riksbanken gällande.

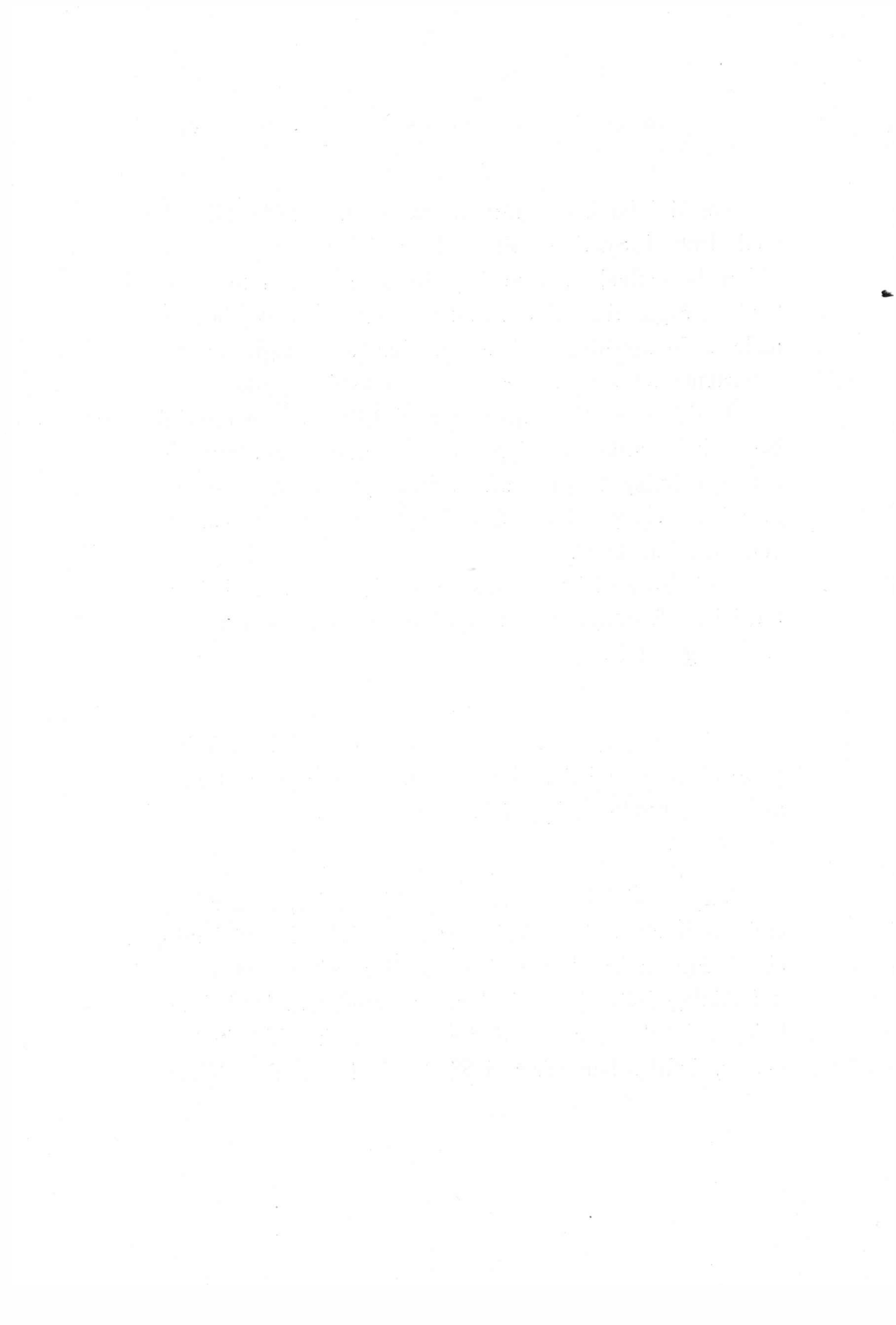
§ 5.

Efter utgången af år 1898 vare enskild bank berättigad att utfå halfva beloppet af dess i allmänt förvar nedsatta grundfondshypotek.

§ 6.

Vill enskild bank före oktrojtids slut, med afstående från sin sedelutgifningsrätt, ombilda sig till bankaktiebolag enligt lagen den 19 November 1886, ege fullmäktige i Sveriges riksbank att medgifva bankaktiebolaget intill utgången af förenämnda oktrojtid de föråner, hvilka här ofvan i §§ 3 och 4 finnas stadgade.

MOTIV.

I sitt den 14 december 1883 afgifna underdåniga utlåtande uttalade den år 1881 tillsatta bankkomitén såsom en hufvudprincip, hvilken utan meningsskiljaktighet inom komitén gjort sig gällande, att det mål, hvartill lagstiftningen i Sverige på bankväsendets område borde sträfva, måste vara upphörandet af den enskilda sedelutgifningen och koncentrerandet af sedelutgifningsrätten hos en enda bank. Denna grundsats torde äfven numera hafva vunnit en ganska allmän anslutning, och frågan om en reform af vårt bankväsende har därför under de senare åren hufvudsakligen gällt, huru man med iakttagande af all den varsamhet, som är erforderlig, då det handlar om en i vårt ekonomiska lif så djupt ingripande faktor som de enskilda bankernas sedelutgifning, bör gå till väga vid dess afskaffande.

Nämnda komité ansåg, att för indragning af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt och dess öfverflyttande på riksbanken borde skapas ett öfvergångsskede medelst en lagstiftning, som inom trängre gränser än de förut gällande inskränkte de enskilda bankernas sedelutgifning och derigenom förberedde så väl dessa som den allmänna rörelsen på denna sedelutgifnings fullständiga upphörande. En sådan lagstiftning skulle dessutom, enligt komiténs mening, genom att öfverlemna åt riksbanken att förse landet med allt det sedelmynt, som utöfver den sålunda för de enskilda bankerna fastställda gränsen erfordrades, vara egnad att låta riksbanken växa in i den ställning, som en ensam sedelutgifvande centralbank måste intaga.

1881 års bankkomiténs förslag angående indragningen af enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.

Komitén hade uppgjort två grupper af förslag. I den ena, betecknad med litt. A och innefattande de förslag, hvilka komitén höll före böra komma i tillämpning under öfvergångsskedet, utgick man från den förutsättning, att sedelutgifningsrätt, ehuru till inskränkt belopp, fortfarande blefve enskilda banker medgifven; den andra gruppen, betecknad med litt. B, omfattade förslag, byggda derpå att rätten att utgifvas edlar anförtroddes åt riksbanken allena.

I enlighet med hvad komiten förordat upptog Kungl. Maj:t de till förstnämnda grupp hörande förslag, och det var dessa, som med vissa modifikationer framlades för 1886 års riksdag. Dessa förslag afsågo sålunda endast en öfvergångsperiod och lemnade åt framtiden att afgöra hvad som derpå borde följa.

I afseende å begränsningen af de enskilda bankernas sedelutgifning hade 1881 års komité föreslagit, att de enskilda bankerna skulle lemnas rätt att utgifva sedlar intill ett för dem alla sammanlagdt belopp af 50 millioner kronor, som af Konungen skulle dem emellan fördelas. För de sedlar, enskild bank hade utelöpande, skulle banken i allmänt förvar nedsätta pant af guld eller värdepapper till motsvarande belopp.

Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen 1886 innehöll, att de enskilda bankerna skulle ega att på grund af värdepapper utgifva sedlar intill ett sammanlagdt belopp af 50 millioner kronor, men medgaf derjemte enskild bank att härutöfver hafva sedlar utelöpande till ett belopp, motsvarande värdet af banken tillhörigt guld, som satts i allmänt förvar; dock under vilkor att banken dessutom hade i sin kassa vid hufvudkontoret ineliggande guld till ett värde af femtio procent af det i allmänt förvar satta guldet. På samma gång var dock i Kungl. Maj:ts förslag den inskränkning gjord, att enskild bank icke finge hafva sed-

Kungl. Maj:ts proposition till 1886 års riksdag och frågans behandling vid denna riksdag.

lar å tio kronor utelöpande till större belopp än som motsvarade tre femtedelar af bankens på värdepapper grundade sedelutgifningsrätt. Det högsta belopp, hvar till de enskilda bankernas tiokronesedlar finge sammanräknade uppgå, skulle således utgöra 30 millioner kronor.

Angående den tid, under hvilken sedelutgifningsrätt skulle vara enskilda banker medgifven, innehöll Kungl. Maj:ts förslag icke någon begränsning, utan skulle Konungen, såsom dittills enligt *kungl. kungörelsen den 12 juni 1874*, ega att meddela enskild bank tillåtelse till bankrörelses drifvande under högst tio år och derutöfver intill slutet af då löpande kalenderår.

Det sammansatta banko- och lagutskottet, till hvilket Kungl. Maj:ts propositioner om bankväsendet af Riksdagen hänvisades, tillstyrkte i sitt utlåtande af den 28 april 1886, dels att de enskilda bankernas på värdepapper grundade sedelutgifningsrätt måtte bestämmas till 60 millioner kronor, dels ock, på det att den afsedda lagstiftningen måtte blifva en öfvergångslagstiftning i verklig mening, att en successiv inskränkning af sedelutgifningsrätten måtte fastställas, så att under åren 1894 och hvar och ett af de fyra derpå följande åren maximibeloppet för enskild banks utelöpande sedlar å tio kronor, hvilket af utskottet föreslogs till hälften af hela den på grund af värdepapper medgifna sedelutgifningen, minskades med en femtedel, och förty rättigheten att utgifva sådana sedlar alldeles upphörde med 1898 års utgång.

Kamrarne fattade, såsom bekant, skiljaktiga beslut i frågan. Under det att första kammaren, med godkännande af utskottets förslag om maximibeloppet för den på värdepapper grundade sedelutgifningen, beslöt att tiokronesedlar finge utgifvas till tre femtedelar häraf, utan den successiva minskning utskottet föreslagit, nedsatte andra

kammaren maximum för de enskilda bankernas sedelutgifning på grund af värdepapper till 40 millioner kronor samt beslöt tillika, att enskild banks sedelutgifningsrätt under år 1889 och hvart och ett af de derpå följande nio åren skulle minskas med en tiondedel af den ursprungliga sedelutgifningsrätten, så att densamma skulle helt och hållet upphöra med år 1898.

I det sammanjemkningsförslag, utskottet den 11 maj 1886 afgaf i anledning af dessa kamrarnes skiljaktiga beslut, hemställdes, att maximum för de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar måtte sättas till 50 millioner kronor, samt att inom 1889 års utgång det belopp, hvartill bankernas å värdepapper grundade sedelutgifning högst finge uppgå, måtte minskas med en tjugonedel och under hvart och ett af derpå följande nitton år med ytterligare en tjugonedel. Detta sammanjemkningsförslag vann emellertid icke första kammarens bifall, och frågan förföll alltså vid 1886 års riksdag.

*De enskilda
bankernas
oktrojer
förlängda.*

Då de enskilda sedelutgifvande bankernas oktrojer utlöpte med år 1888, och det efter frågans fall vid Riksdagen 1886 syntes oantagligt, att en ny lag skulle kunna komma till stånd inom tid, som beredde de enskilda bankerna rådrum att före de då gällande oktrojernas utgång besluta, huruvida de önskade fortsätta sin verksamhet under en sådan ny lags bestämmelser, medgaf Konungen under senare hälften af år 1886 och förra delen af år 1887 förlängning af samma oktrojer intill 1893 års slut.

*Kungl. Maj:ts
proposition år
1887.*

Emellertid aflät Kungl. Maj:t den 14 februari 1887 till Riksdagen ny proposition i ämnet. Det förslag, som innefattades i denna proposition, skiljer sig från 1886 års förslag hufvudsakligen deri, att maximum för de enskilda bankernas på värdepapper grundade sedelutgifning var bestämdt till 45 millioner kronor, deraf högst tre

femtedelar finge utgöra sedlar å tio kronor. I anledning af Riksdagens upplösning den 5 mars 1887 kom denna proposition icke att af Riksdagen behandlas, och frågan har sedan dess icke varit föremål för någon kunglig proposition.

Inom andra delar af banklagstiftningen, der 1881 års komité jemväl afgifvit förslag, har det deremot lyckats att åstadkomma ett positivt lagstiftningsarbete. Så kom redan *den 19 november 1886 lagen om bankaktiebolag* till stånd, och *den 7 juni 1889 utfärdades lagen angående enskild sedelutgifvande banks, bankaktiebolags och sparbanks konkurs* samt den deraf påkallade *lagen med vissa bestämmelser om enskilda sedelutgifvande banker*.

*Ny lagstiftning
ang. bankaktie-
bolag m. m.*

Vid den förberedande behandlingen af förslagen till sistnämnda tvänne lagar yttrade statsrådet och chefen för finansdepartementet i anförande till statsrådsprotokollet den 21 december 1888, att ett framläggande ånyo för Riksdagen af de förslag till sedelutgifningens ordnande under en mer eller mindre noga bestämd öfvergångsperiod, som innehölles i Kungl. Maj:ts propositioner till 1886 och 1887 årens riksdagar, sannolikt icke skulle leda till åsyftadt resultat, utan att detta endast kunde vinnas genom ett förslag, som innebure lösning af den sväfvande bankfrågan i hela dess vidd. I sammanhang härmed angåfvos följande hufvudgrunder för en sådan lösning.

*Chefens för fin.-
dept:et yttrande
till statsråds-
prot. den 21
dec. 1888.*

De enskilda bankernas sedelutgifningsrätt skulle öfverflyttas på riksbanken; men denna öfverflyttning borde icke ega rum utan i sammanhang med sådana ändringar i riksbankens organisation, att tillräckliga garantier vunnes för den måttfulla, bankmessiga och af politiska inflytelser oberoende förvaltning, som borde utmärka ett bankinstitut med den grannliga uppgiften att besörja landets hela sedelutgifning. Riksbankens verk-

samhet borde för den skull inskränkas till vissa rörelse-
grenar, lämpade för bankens nya uppgift, grunderna för
dess sedelutgifning likasom för dess öfriga rörelse och för-
valtning fastställas genom lag, stiftad af Konung och Riks-
dag gemensamt, äfvensom åt Konungen beredas inflytande
på bankens förvaltning. Öfvergången till detta nya sy-
stem borde enligt sakens natur ske med den största var-
samhet och antyddes exempelvis kunna ega rum sålunda,
att vid 1893 års utgång, då de enskilda bankernas lö-
pande oktrojer ginge till ända, deras sedelutgifning, i
enlighet med Kungl. Maj:ts proposition den 14 februari 1887,
begränsades till 45 millioner kronor; att denna begrän-
sade sedelutgifningsrätt tillerkändes bankerna för ett
bestämdt antal år, minst fem, med Konungen öppen
lemnad rättighet att medgifva ett eller annat års ytter-
ligare förlängning, om vid utgången af den sålunda be-
stämda tiden den allmänna ekonomiska ställningen funnes
vara sådau, att sedelutgifningsrättens fullständiga indrag-
ning icke kunde utan våda ega rum; samt att efter se-
delutgifningsrättens upphörande de enskilda bankerna,
för att blifva i tillfälle att hålla afdelningskontor å orter,
dit riksbanken icke kunde utsträcka sin verksamhet, finge
under visst antal år af riksbanken åtjuta försträckning
mot låg ränta till ett för hvarje bank bestämdt belopp.

*Komiténs upp-
drag och de
allmänna grun-
derna för dess
förslag.*

Den 5 oktober 1889 uppdrog Kungl. Maj:t åt denna
komité att i hufvudsaklig öfverensstämmelse med dessa
nyss angifna grunder uppgöra förslag till bankväsendets
ordnande. Det program, komitén härigenom fått för sig
uppställt, lärer kunna sammanfattas deri, att sedel-
utgifningsrätten bör koncentreras hos Sveriges riksbank
under vilkor, dels att riksbanken organiseras så att den
blir egnad att fylla denna uppgift, och dels att nödig
varsamhet iakttages vid afvecklingen af de enskilda ban-
kernas sedelutgifning.

Komitén, som haft att arbeta på denna grundval och som äfven enhälligt sluter sig till åsigtan om lämpligheten af en enda sedelutgifvande bank, har icke ansett nödigt att här upprepa hvad som utgör stödet för denna åsigt, utan återoppar i detta afseende det af 1881 års bankkomité afgifna betänkande.

Hvad beträffar villkoren för uppnående af detta mål och dervid först *riksbankens omorganisation*, ligger i öppen dag att, då man bör fordra en särskild begränsning för hvarje sedelutgifvande banks verksamhet, denna fordran måste än kraftigare göra sig gällande mot en bank, som får det ansvarsfulla värfvet att ensam ombesörja ett lands sedelutgifning. »Myntväsendets upprätthållande», säger 1881 års bankkomité, »hvilket är en sådan banks främsta uppgift, ålägger den att afstå från åtskilliga, med sedelemission icke rätt förenliga, om ock i och för sig fullt legitima rörelsegrenar; och då man åt denna enda bank öfverlemnade hela sedelutgifningen och sålunda på denna väg tillförsäkrat den en fullt tillräcklig vinst, kan lagstiftningen ock utan tvekan uppdraga gränserna för dess verksamhet med hela den stränghet, som bjudes af denna dess främsta uppgift. En dylik bank bör sålunda hållas borta från alla egentliga förlags- och spekulationsaffärer eller i allmänhet från all sådan bankrörelse, vid hvilken de af banken utlemnade försträckningarna återvända till banken först efter en alltför lång eller alltför obestämd tid. Icke heller bör en bank, som genom den honom tillerkända rättighet att ensam utgifva sedlar erhållit den stora förmånen att af allmänheten upptaga räntefria lån, tillika bedrifva inlåning mot räntegodtgörelse. Genom att afhålla sig från detta slags rörelse, frigör sig banken från tvånget att behöfva uppsöka affärer, för att kunna genom utlåning göra frukt-

*Begränsning
af riksbankens
verksamhet.*

bärande medel, å hvilka den sjelf skall erlägga ränta; och en bank som måste söka efter låntagare löper tydligtvis alltid större fara att råka ut för mindre goda sådane, än den bank, som kan i allt lugn vänta på att affärer skola erbjudas honom och bland dessa för sig utvälja de säkraste och mest passande».

En sedelutgifvande centralbank bör alltså inskränka sin rörelse till de tryggaste grenarne af bankverksamhet. Så gå äfven de förnämsta utländska centralbanker till väga, i det att deras rörelse, utom sedelutgifning, allenast omfattar, å ena sidan, mottagande af penningar i räkning utan ränta och, å andra sidan, diskontering af korta affärsvexlar samt beviljande af lån på kort tid mot pant af säkra värdepapper eller handelsvaror af vissa slag, hvarjemte de bedrifva köp och försäljning af värdepapper och ädla metaller äfvensom mottaga värdeföremål till förvaring.

Såvidt sådant med våra förhållanden ansågs förenligt, sökte äfven 1881 års bankkomité att från den tid, då riksbanken blefve ensam sedelutgifvande, begränsa bankens rörelse till öfverensstämmelse med dessa principer. Dess förslag i detta afseende har denna komité i det väsentligaste upptagit såsom sitt.

Det skulle således först och främst i regel blifva riksbanken förbjudet att mot räntegodtgörelse mottaga penningar å deposition eller i löpande räkning.

De uppgifter, riksbanken såsom ensam sedelutgifvande centralbank skulle få att fylla, kräfva vidare, att bankens utlåning sker på kort tid, och så att banken kan påräkna, det låntagaren vid förfallotiden återgäldar den erhållna försträckningen. Då komitén ändock, liksom 1881 års bankkomité, bibehållit rätten för riksbanken att utlemna kassakreditiv på tolf månader samt

lån mot förbindelse till återbetalning af minst en femtedel af beloppet hvar sjette månad, innefattar detta en eftergift, betingad af hos oss ännu rådande kreditbruk.

Hvad särskildt de s. k. afbetalningslånen beträffar, torde desamma, såsom 1881 års komité yttrat, »ega alltför djupa rötter i våra vanor och kanske äfven allt för väl motsvara några samhällsklassers, särskildt mindre jordbrukares och industriidkares verkliga lånebehof för att kunna utan afsaknad eller böra utan tvingande skäl plötsligen indragas». Genom de af samma komité föreslagna och här jemväl bibehållna bestämmelserna, att afbetalningslånen sammanräknade icke få öfverstiga 10 millioner kronor, samt att kassakreditiv endast få beviljas mot pant af obligationer, aktier eller i fast egendom in-tecknade skuldebref, böra dessutom alla väsentliga olägenheter för riksbanken af dessa låneformer vara undanröjda.

I öfrigt och hufvudsakligen skulle riksbankens utlåningsrörelse omfatta allenast diskontering af affärsveklar samt beviljande af lån på kortare tid eller på kort tids uppsägning mot pant af goda värdepapper eller, under vissa villkor, mot pant af varor.

Bör således riksbanken med all omsorg undvika att utlemna sina vid anfordran inlösbara sedlar mot först efter längre tid ingående förlagslån åt handeln och näringarna, och måste riksbanken, på samma gång den utvecklas till att blifva ensam sedelutgifvande, äfven upphöra att af allmänheten upptaga räntebärande lån i form af depositioner eller å löpande räkning, följer häraf, att dessa rörelsegrenar med så mycket större fördel kunna och böra öfvertagas af den enskilda bankverksamheten. På detta sätt åstadkommes en arbetsfördelning mellan bankerna, som bör lända till styrka

för det hela och vara till gagn ej blott för riksbanken, utan äfven för de enskilda bankinstitutet. Riksbanken skulle icke längre på dessa områden blifva deras konkurrent, utan lemna åt dem att der förmedla landets växlande och mångfaldiga kreditbehof samt i stället utveckla sig till en verklig centralbank, som under alla förhållanden bör vara i stånd att förmedla den allmänna omsättningen.

*Bestämmelser i
allmän civillag
om riksbankens
rörelse och
förvaltning.*

Men det är icke blott en begränsning af riksbankens rörelse som behöfves. Äfven grunderna för dess styrelse och förvaltning måste reformeras.

Sveriges riksbank företer i jemförelse med andra europeiska centralbanker, åtminstone om man bortser från Norges bank, den egendomligheten, att landets representantförsamling ensam har beslutande rätt öfver dess förvaltning. Endast den inskränkning finnes i Riksdagens makt öfver banken, att en del föreskrifter, nämligen de som äro upptagna i *lagen för Rikets Ständers bank den 1 mars 1830*, hafva fått karaktären af civillag, till hvars ändring eller upphäfvande således fordras samtycke äfven af Konungen. Dessa föreskrifter angå, såsom bekant är, bankens skyldighet att vid anfordran inlösa sina sedlar, förfarandet, om den vägrar detta, storleken af bankens grundfond och reservfond samt skyldigheten för banken att för hvarje månad och år offentliggöra öfversigter öfver sin ställning. Det förstnämnda och viktigaste af dessa stadganden eller om bankens skyldighet att inlösa sina sedlar med mynt är dessutom upphöjdt till grundlagsbud, hvarjemte grundlagarne innehålla stadganden om antalet fullmäktige i riksbanken och sättet för deras väljande. Alla öfriga bestämmelser för riksbanken lemnas deremot af Riksdagen allena, och denna utser enväldigt bankens styrelse samt utöfvar ensam tillsyn öfver dess förvaltning.

Erfarenheten från gångna tider har, såsom 1881 års bankkomité erinrat, nogsamnt lärt, att Riksdagen såsom riksbankens principal icke varit rätt egnad att skydda landets innevänares på myntvärdet beroende egendom och rätt och icke heller att åt bankens förvaltning i öfrigt gifva den kraft och den omsigt, som den nationela hushållningens utveckling och förkofran kräfde; och man bör väl akta sig att i den omsorgsfulla vård, Riksdagen under senare tider onekligen egnat riksbanken, se en garanti mot öfvergrepp för framtiden, ty det är icke under lugna utan under oroliga tider som lagstadgade formers lämplighet sättas på prof. Om man än numera icke behöfver befara så långt gående missgrepp i riksbankens förvaltning, som förflutna tider bevittnat och som ofta berott på bristande erfarenhet om villkoren för en sund bankrörelse, qvarstår i allt fall den påtagliga vådan deraf att riksbanken är utslutande beroende af en politisk riksförsamling, hvilken isynnerhet under upprörda tider kan komma att, med åsidosättande af bankens och det allmännas intressen, använda banken till främjande af partisyften.

Faran häraf har komitén lika med 1881 års komité velat i främsta rummet afvärja genom att i vida större utsträckning än nu eger rum gifva karaktären af lag, stiftad af både Konung och Riksdag, åt de stadganden, som normera riksbankens rörelse och förvaltning.

I en sådan lag böra först och främst inrymmas icke blott, såsom nu, bankens skyldighet att vid anfordran inlösa sina sedlar med guld, utan äfven bestämmelserna om metalliska kassans storlek och beskaffenhet, maximum för sedelutgifningen och de slag af valutor, som för densamma skola tjena till betäckning. Om icke äfven åt dessa senare föreskrifter beredes civillags helgd, kan budet om riksbankens skyldighet att inlösa sina sedlar

blifva illusoriskt. Då nämligen föreskrifterna om vilkoren och gränserna för sedelutgifningsrätten när som helst kunna af Riksdagen ensam ändras, kan under vissa förhållanden frestelsen till en för stor sedelutgifning blifva så stark, att klokhetens och försigtighetens gräns öfverskrides och att den lagstadgade skyldigheten att vid anfordran inlösa sedlarne då helt enkelt icke längre kan fullgöras.

En lag för riksbanken bör vidare upptaga grunderna för bankens utlånings- och inlåningsrörelse samt för dess öfriga verksamhet äfvensom innehålla de konstitutiva bestämmelserna i fråga om bankens styrelse. Det är nämligen, såsom 1881 års komité framhöll, lätt insedt, att en klok och förtänksam nation icke bör åt ett bankinstitut, öfver hvars hela organisation och verksamhet en tillfällig Riksdagens majoritet eger makt att utan ansvarighet besluta, öfverlemna den viktiga och grannliga uppgiften, icke allenast att genom sina sedlar förmedla hela landets penningomsättning, utan äfven att vara främsta stödet för dess ekonomiska lif.

De detaljerade föreskrifter, som derutöfver tid efter annan kunna finnas erforderliga för att närmare reglera riksbankens verksamhet, är det deremot lämpligt att, likasom hittills, meddela i ett särskildt, af Riksdagen utfärdadt reglemente, å hvilket dock, såsom naturligt är, den fordran måste uppställas, att det icke får strida mot de i sjelfva lagen för riksbanken gifna bestämmelser.

Utlandets centralbanker bestå, såsom känt är, i allmänhet af enskilde delegare. I Norge eger dock staten en del af bankens aktier. Endast i Ryssland, Finland och Sverige äro hithörande banker helt och hållet statens egendom. De enskilde delegarnes inflytande på centralbankerna är emellertid i flere länder betydligt inskränkt. I Norge hafva de alls icke något sådant inflytande, utan uppbära endast sin vinst. I en del andra

*Frågan om
upptagande af
enskilde del-
egare i riks-
banken.*

stater, isynnerhet i Tyskland, ligger den hufvudsakliga makten öfver bankens administration hos regeringen, hvarjemte de enskilde delegarnes vinst är till förmån för statskassan starkt begränsad.*)

1881 års bankkomité hade äfven för sin del upptagit det förut flere gånger hos oss framställda förslaget om enskilde delegares inrymmande i riksbanken. Detta skedde mindre af det skäl, som förut varit ett hufvudmotiv för förslaget, eller behovet att öka riksbankens grundfond, utan det skedde för att gifva riksbanken ökad styrka genom att medelst enskilde delegares inrymmande bilda ett slags bolag, som, i likhet med andra bolag, skulle ega och förvalta sin egendom på det kontraktsenliga aftalets grund. Riksbankens privaträttsliga karaktär skulle, genom att dess verksamhet bygdes på de för ett dylikt bolag från tid till annan gifna oktrojer, blifva starkare framhållen och bevarad, än som kunde ske allenast derigenom, att grunderna för dess rörelse och förvaltning bestämdes i allmän civillag. Tillvaron af enskilde delegare skulle vidare utgöra en hämsko på möjliga försök till missbruk under politiskt upprörda tider eller under perioder af finansiella svårigheter, och genom de enskilde delegarne skulle riksbanken slutligen tillföras den mäktiga kraft, som ligger i det enskilda intresset, samt den affärsskicklighet och förmåga att rätt bedöma och tillgodose handelns, industriens och allmänna rörelsens behof, som i riksbanken borde finnas, för att den

---

*) Enligt 41 § i lagen för den tyska riksbanken af den 14 mars 1875 eger Tyska riket att den 1 januari 1891 och sedermera hvart tionde år, efter ett års förutgången uppsägning, inlösa de enskilde delegarnes andelar i banken efter deras nominella värde. Såväl inom som utom den tyska riksdagen hafva flere röster höjt sig för en dylik inlösen redan 1891, men regeringen har ansett lämpligast att åtminstone för denna gång afstå härifrån, och dess den 1 november 1889 för riksdagen framlagda och af densamma numera antagna förslag till ändring i banklagen innebär därför allenast en nedsättning af den delegarne tillkommande vinst.

städse skulle stå i jernhöjd med samhällets berättigade fordringar.

Enligt nämnda förslag skulle därför den nya riksbankens grundfond tillskjutas till två tredjedelar eller med 40 millioner kronor af staten och till en tredjedel eller med 20 millioner kronor af enskilde. Högsta myndigheten öfver banken skulle tillhöra bankstämman, bestående till två tredjedelar af Riksdagens och till en tredjedel af de enskilde aktieegarnes delegerade. Bankstämman skulle ega att inom de gränser, den allmänna lagen uppdragit, utfärda reglemente för riksbanken samt utse ett bankråd och sex fullmäktige att handhafva bankens förvaltning. Den sjunde fullmäktigen, som tillika skulle vara fullmäktiges ordförande, borde tillsättas af Konungen.

Det må väl medgifvas, att ett upptagande i riksbanken af enskilde delegare kunde ega beaktansvärda fördelar i de hänseenden, som ofvan antydts. Betydelsen af en sådan anordning bör dock icke skattas allt för högt. De enskilde delegarnes inflytande på bankens rörelse och förvaltning kunde ej, och var ej heller i ofvannämnda förslag afsedt att blifva af afgörande inverkan; och tillvaron af en minoritet af enskilde delegare skulle då icke heller erbjuda den trygghet mot öfvergrepp från statens sida under kritiska tider, som med förslaget åsyftades.

Hvad beträffar fördelen deraf att en riksbank med enskilde delegare skulle arbeta under det privaträttsliga skyddet af tid efter annan förnyade oktrojer, så må väl icke förnekas att en oktroj, som meddelades för längre tid, skulle gifva banken en stabilitet, som kunde blifva af värde. Men en sådan oktroj kunde på samma gång lända banken till men derigenom att den komme att utgöra ett hinder för hvarje reform, som under oktrojtiden

befunnes erforderlig; och det skulle då äfven kunna inträffa att, när man vid oktrojtids utgång åter finge fria händer, banken blefve föremål för allt för genomgripande och brådstörtade förändringar. Ställes åter oktrojen på kortare tid, blefve den trygghet som dermed vunnes af föga gagn.

Stannar man vid komiténs förslag att i lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt, fastställa grunderna för riksbankens organisation, rörelse och förvaltning, och vidtager man i afseende å riksbankens styrelse de förändringar komitéen föreslår, synes ock all erforderlig trygghet för riksbankens ostörda verksamhet vara vunnin, på samma gång intet hinder möter att tid efter annan genomföra de förändringar i de för riksbanken gällande bestämmelser, som af omständigheterna finnas påkallade.

Då härtill kommer att förslaget om enskilde del-egares inrymmande i riksbanken uppenbarligen icke hos oss har att påräkna de sympatier, vare sig inom eller utom Riksdagen, som kunde bereda dess slutliga framgång, torde klokheden böra mana äfven dem, som helst se denna lösning af frågan, att icke för den skull äfventyra hela reformen af vårt bankväsende.

Då komitéen därför icke velat föreslå någon förändring i riksbankens karaktär att uteslutande vara en statsbank, har den emellertid ansett det vara så mycket mer angeläget, att förändrade bestämmelser komma till stånd i fråga om tillsättningen af riksbankens styrelse.

*Tillsättningen
af riksbankens
styrelse och
dess organisa-
tion.*

Allvarliga hafva de anmärkningar varit, som framstälts mot det nuvarande sättet härför, och det kan icke med fog förnekas att desamma i hufvudsak äro berättigade. Redan den omständigheten att fullmäktige utses för endast ett år, hvarigenom det kan inträffa att hela styrelsen, af skäl, som äro främmande för riksbankens intressen, på en gång aflägsnas, innebär en våda,

som ökas i samma mån bankens uppgift vidgas. Faran af dessa årliga val framträder ännu tydligare vid tanken på sjelfva valsättet, ty det kan ju mycket väl inträffa att de valmän, som hvardera kammaren utser för val af fullmäktige, stå stridiga emot hvarandra, och att sammansättningen af bankstyrelsen i dess helhet sålunda blifver beroende på lottkastning.

För att förebygga en dylik våldsamt rubbning i riksbankens styrelse, har komitén upptagit det flera gånger förut väckta förslaget att fullmäktige i riksbanken skola utses för tre år, dock så att en tredjedel af dem årligen underkastas omval.

Men det är icke mindre otillfredsställande att Riksdagen ensam tillsätter riksbankens styrelse. Häremot tala redan de skäl, som blifvit anförda mot riksdagens envælde i fråga om lagbestämmelser för riksbanken, och dessa skäl äro här än mera påtagliga, då det ju ligger i sakens natur att man icke hos en politisk riksförsamling kan under alla förhållanden påräkna den oväld och den frihet från politisk hänsyn, som vid val af en centralbanks styrelse böra göra sig gällande.

Om det ock härvid kan erinras, att Riksdagen, åtminstone under de senare årtiondena, med omsorg bevarat kontinuiteten i riksbankens styrelse, må det dock icke förbises, att ansatser till ett motsatt förfaringssätt, hvilka tillräckligt visa önskvärdheten af en förändring, ingalunda uteblifvit.

Kan det således icke anses för det allmänna betryggande att Riksdagen allena fortfarande utser riksbankens styrelse, och lemnar man åsido tanken på enskilda delegares upptagande i riksbanken, är det uppenbarligen åt Regeringsmakten, man bör inrymma befogenhet att med Riksdagen deltaga i tillsättande af denna styrelse.

Denna fordran framgår för öfrigt redan med bju-

dande konsekvens af bankens egen art. Är nämligen inom staten Regeringen i allmänhet ansvarig för hela förvaltningens gång; är riksbanken och skall den enligt komiténs förslag förblifva en statsinstitution; skall dess verksamhet regelbindas af lag som stiftas af Konung och Riksdag gemensamt; och är slutligen redan nu, genom den jemväl af komitén upptagna bestämmelsen i 2 § af 1830 års banklag, stadgadt att, om riksbanken blifver oförmögen att uppfylla sina förbindelser, hvilket i de flesta fall måste antagas härflyta af styrelsens förvållande, det är Konungen som har att vidtaga nödiga åtgärder för upprätthållandet af det allmänna förtroendet och för bankens återupprättande, — så fordrar oemotsägligen följdriktigheten, att Konungen ej uteslutes från inflytande på tillsättningen af riksbankens styrelse. Denna fordran blifver oafvislig, då riksbanken för framtiden skall, i egenkap af en med hela sedelutgifningsrätten utrustad, verklig centralbank, blifva bäraren af hela vårt penningväsende. Det kan ej vara riktigt att, då banken är en statsbank, och då Regeringen i vårt land eljest har på det ekonomiska området så stor befogenhet och så vidsträckt ansvar, Regeringsmakten skall hållas utestängd från en punkt af statsmaskineriet, så viktig, att, om den råkar i olag, deraf följer en ögonblicklig förklamation af landets hela ekonomiska lif.

Men det inflytande på sammansättningen af riksbankens styrelse, som således bör inrymmas åt Konungen skulle, i komiténs tanke, blifva vida mer ett sken, en formsak, än en verklighet, om det inskränktes till hvad förut varit ifrågasatt, eller rätt för Konungen att utse *en* ledamot i styrelsen. Äfven om denna ledamot i och med den kungliga utnämningen gjordes sjelfskrifven att vid styrelsens förhandlingar föra ordet, vore dermed tydligtvis snarare sörjdt för hans yttre ställning

än för hans verkliga inflytande. Vald icke af styrelsen sjelf, icke heller af dem, hvilka den öfriga styrelsen måste betrakta såsom sina egentliga principaler, skulle en sådan ordförande, isolerad och ställd på annan fullmaktsgrund än styrelsen i öfrigt, lätteligen känna sig sjelf och af öfriga styrelseledamöter betraktas såsom en främling, hvilken man därför så vidt möjligt hölle utanför den egentliga bankförvaltningen.

En annan sak vore, om man gjorde den af Konungen utsedde ordföranden till bankens egentlige administratör, dess ledare och chef, och gånge honom den fasta ställningen af en statens embetsman. Denna utväg lär man vilja använda i Norge. Vid den reform af Norges bank, hvartill förslag från regeringens sida nu föreligger och äfven undergått förberedande utskottsbehandling i Stortinget, synes man från alla sidor och inom alla partier vara ense derom, att Konungen bör beredas ett verkligt inflytande på tillsättningen af bankens styrelse; och man är betänkt på att göra detta så, att ordföranden i bankens direktion skall förordnas af Konungen, under det att öfriga fyra direktörer för en tid af sex år väljas af Stortinget. I den af Konungen utnämnde ordförandens händer lägges den egentliga ledningen af banken. Han tillsättes icke för viss tid utan på lifstid, ehuru med sex månaders ömsesidig uppsägning, är skyldig att egna banken hela sin kraft och skall der intaga platsen som sjelfskrifven chef eller, som han ock kallas, »administrerende Direktør».

Tanken på en likartad anordning hos oss står dock i strid med hvad man här anser vara inom en bankförvaltning lämpligt och går derjemte längre än hvad komittén anser riktigt. Att tillsätta bankchefsbeftattningar på lifstid är hos oss icke vanligt samt förefaller på goda skäl betänkligt; och att frigöra sig från dessa betänk-

ligheter genom stadgandet af uppsägningsrätt är att välja en för båda parterna pinsam utväg, en utväg som därför icke heller tillgripes utom i yttersta nödfall, äfven då ett personombyte eljest kunde synas ganska önskvärdt. För hvar och en som är förtrolig med en bankförrättnings gång är derjemte klart, att en så tillsatt chef nödvändigtvis skulle blifva den egentligen styrande och bestämmande kraften inom riksbanken, och att man alltså genom en dylik ändring af dess styrelse skulle i sjelfva verket hafva förflyttat hela bankförvaltningens tyngdpunkt från området för Riksdagens till området för Regeringens inflytande.

Ett sådant förslag kan komitén icke biträda. På grunder som ofvan anförts, anser den visserligen Konungen böra inrymmas inflytande på riksbanksstyrelsens sammansättning; men, då banken fortfarande skall genom grundlagens stadgande vara ställd under Riksdagens garanti och vård, hvarföre det ock förblifver Riksdagen, som för banken utfärdar reglemente, genom sina revisorer och sitt bankoutskott granskar bankförvaltningen samt ensamt pröfvar och afgör frågan om ansvarsfrihet åt styrelsen, bör Riksdagens inflytande äfven vara det bestämmande vid styrelsens sammansättning. Såsom den lämpligaste anordningen i detta afseende har komitén därför föreslagit, att åt Konungen lemnas att utse en tredjedel af bankstyrelsen, under det att öfriga två tredjedelar utses af Riksdagen. Samtliga styrelseledamöter, oberoende af huruvida de utsetts af Konungen eller af Riksdagen, skola sinsemellan vara fullt likställda, och ega att gemensamt inom sig uppsöka och utvälja de krafter, de anse dugligast att på ordförande- och direktörsplatserna sättas i spetsen för bankförvaltningen. Endast så kan man, enligt komiténs mening, få dessa från olika håll insatta element att sammansmälta till verklig enhet; en-

dast så kan man bibehålla Riksdagens förherskande maktställning inom banken och på samma gång likväl lemna statens öfverhufvud, Konungen, ett lämpligen afvägdt inflytande på statens bank, der detta inflytande säkerligen skall dels tillföra bankstyrelsen ett värdefullt tillskott af bankinsigter och bankerfarenhet, dels betrygga kontinuiteten, om under politiskt upprörda tider de af Riksdagen valde ledamöterna någon gång skulle komma att allt för snabbt vexla; och man skall sålunda härmed hafva, ehuru på annan väg, uppnått de hufvudsakliga fördelar, som åsyftades med förslaget om enskilde delegates upptagande i riksbanken.

Det antal fullmäktige Riksdagen enligt komiténs förslag skall hafva att utse blifver i det närmaste det samma som för närvarande. Komitén har nämligen ansett, att riksbankens fullmäktige för framtiden borde blifva nio, deraf således Riksdagen skulle förordna sex och Konungen tre. Samtliga skulle utses för en period af tre år, dock så att tre, en af de af Konungen och två bland de af Riksdagen utsedde, skulle afgå hvarje år. Fullmäktige skulle årligen bland sig utse ordförande och vice ordförande. Den dagliga förvaltningen skulle handhafvas af fyra deputerade, bestående af en af fullmäktige inom sig tillsatt direktör och en vice direktör samt två andra fullmäktige.

Det nuvarande antalet af sju fullmäktige torde få anses för stort för den dagliga förvaltningen, men är å andra sidan afgjort för litet för en styrelse, som skall hafva den allmänna ledningen och öfverinseendet af ett sådant bankinstitut som Sveriges riksbank blifver, om det skall utbildas att ensam öfvertaga all sedelutgifning i riket. För den dagliga förvaltningen bör det vara nöjaktigt sörjdt genom en styrelse af fyra personer, hvilket antal äfven det nuvarande bankoreglementet medgifver vara tillräckligt för de löpande göromålen, ehuru-

väl närvaron af samtliga sju fullmäktige kräfvades såsom regel.

Ärendenas föredragning och beredning samt handhafvandet af de löpande göromålen åligga för närvarande två af fullmäktige utsedde deputerade efter den fördelning af göromålen dem emellan, som fullmäktige bestämma. Denna anordning är icke tillfredsställande, då den lätteligen kan föranleda och väl äfven under vissa tider föranledt slitningar mellan de två jemnställda deputerade, hvaraf banken måste blifva lidande; ty för hvarje affär och icke minst för en stor bank är ju enhet i ledningen af synnerlig vigt. Det är uppenbart just för att ernå en sådan enhet och sammanhållning som alla våra enskilda bankinstitut, likasom utlandets banker, satt i spetsen för förvaltningen *en* person, hvilken i sin hand samlar och sammanhåller alla de olika trådarne från de skilda förvaltningsgrenarne samt bär ansvaret för rörelsens jemna och ostörda gång. Komitén anser en reform i denna riktning nyttig och tidsenlig och har därför föreslagit att för riksbanken skall utses en direktör, som handhafver de löpande förvaltningsbestyren. Derjemte skulle tillsättas en vice direktör att biträda direktören och, vid ledighet eller förfall för denne, träda i hans ställe. Direktören och vice direktören, hvilka närmast motsvara de nuvarande två deputerade, skola, såsom förut nämnts, tillhöra kretsen af de af komitén föreslagna fyra deputerade, hvilken benämning ansetts lämpligen kunna begagnas för ledamöterna i styrelsen för den dagliga förvaltningen.

Enligt 1881 års bankkomités förslag skulle Konungen ega att förordna, utom ordföranden bland fullmäktige, en ombudsman, för hvilken bankens böcker och andra handlingar städse skulle vara tillgängliga, och hvilken skulle ega att hos Konungen anmäla sådana fullmäktiges beslut, som funnes strida mot banklagen.

Om en dylik ombudsman ock kunde vara på sin plats, då riksbanken enligt samma komités förslag skulle i viss mån blifva ett enskildt bankinstitut, torde, om riksbanken, såsom här föreslås, fortfarande helt och hållet förblifver en statsbank, hvars styrelse tillsättes af Konung och Riksdag gemensamt, denne nye embetsman icke vara behöflig. Något stadgande om en sådan Konungens ombudsman har komitén därför icke upptagit.

Deremot torde det befinnas lämpligt att, såsom äfven är fallet i fråga om riksgäldskontoret, ombud för Konungen kan få med fullmäktige i riksbanken förhandla i något uppgifvet ärende, och detta icke blott, såsom i gällande bankoglemente förutsättes, om önskan härom utgått från Konungen, utan äfven om fullmäktige sådant åstunda. Motsvarande stadgande i nuvarande reglementet för riksbanken har därför blifvit omarbetadt i nämnda syftning och i förslaget till lag för riksbanken intaget.

Sammanfattning af förordningen.

Genom att riksbankens rörelse begränsas, på sätt ofvan föreslagits, samt grunderna för densamma och för bankens förvaltning angifvas i lag af civillags natur, äfvensom åt Kungl. Maj:t lemnas behörigt inflytande på sammansättningen af bankens styrelse, torde nödiga garantier vara vunna för en sådan måttfull och bankmessig förvaltning af riksbanken, att åt densamma bör kunna anförtros det ökade inflytande, som rätten att ensam utgifva banksedlar innebär. Men det bör, såsom förut är nämndt, också tillses att öfvergången till denna nya ordning eller indragningen af de enskilda bankernas sedelutgifning sker med all den varsamhet, som omsorgen om rörelsens och näringslivets orubbade gång kräfver, utan att man dock å andra sidan allt för länge töfvar med reformens genomförande.

Indragningen af enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.

Enligt komiténs mening bör *indragningen af den enskilda sedelutgifningsrätten* kunna vara förd till slut tio år efter utgången af de nu löpande oktrojerna samt redan

under nämnda tid väsentliga begränsningar af denna sedelutgifningsrätt ega rum.

Såväl för de enskilda bankerna sjelfva som för de ekonomiska förhållandena i landet torde det vara bättre, att öfvergångsperioden från början bestämdt begränsas, äfven om den då skulle göras något längre, än att den sättes kortare och i stället åt Konungen lemnas öppet att medgifva en ytterligare utsträckning deraf. De enskilda bankerna skulle då möjligen, i förhoppning på ett dylikt uppskof, underlåta att förbereda sig på sedelutgifningsrättens slutliga upphörande; och om detta uppskof sedermera icke beviljades, blefve måhända svårigheterna för bankerna och deras låntagare större, än de eljest behöft blifva. I hvarje fall skulle en dylik dispensrätt medföra ett osäkerhetstillstånd, för hvilket landets penningväsen icke torde böra utsättas.

Den sedelutgifningsrätt, som för närvarande och intill 1893 års utgång tillkommer de enskilda bankerna och som är grundad på bestämmelserna i *kungl. kungörelsen den 12 Juni 1874*, har aldrig kunnat ens närmelsevis till fullo begagnas och är således större än af behofvet påkallats.

Huru denna de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt och deras faktiska sedelutgifning ställde sig under femårsperioden 1878—1882, är af 1881 års bankkomité visadt. Här må endast erinras, att denna sedelutgifningsrätt under nämnda period utgjorde högst 80,151 millioner kronor, den 31 januari 1878, och lägst 72,816 millioner kronor, den 31 mars 1882. Den faktiska sedelutgifningen belöpte sig samtidigt till högst 56,221 millioner kronor, den 30 september 1882, och lägst 40,120 millioner kronor, den 31 juli 1879.

Under åren 1883—1888 har de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt vexlat mellan högst 75,376 millioner

kronor, den 31 januari 1886, och lägst 70,255 millioner, den 31 augusti 1888. Samtidigt utgjorde de enskilda bankernas utelöpande sedlar högst 56,762 millioner, den 30 september 1883, och lägst 43,746 millioner kronor, den 31 augusti 1887.

Medeltalet af de enskilda bankernas utelöpande sedlar utgjorde under åren 1878—1882 ett belopp af 48,2 millioner och under åren 1881—1885 af 50,6 millioner kronor; under åren 1886, 1887 och 1888 var det respektive 47,9, 47,4 och 51,5 millioner kronor.

Med hänsyn till den af de enskilda bankerna under de senare åren sålunda begagnade sedelutgifningsrätt har komitén föreslagit, att efter 1893 års utgång, då nu löpande oktrojer gå till ända, de enskilda bankerna icke må medgifvas att tillhopa utgifva högre belopp sedlar än 50 millioner kronor.

En sådan bestämmelse torde icke kunna anses innebära en brådstörtad brytning med bestående förhållanden, då ju den föreslagna siffran ganska nära motsvarar medelbeloppet af de under de senare åren utelöpande enskilda banksedlarne; och särskildt med hänsyn till hvad som förekommit vid frågans föregående behandling, kan den föreslagna siffran snarare synas för hög än för låg. Härvid bör dock märkas, att under år 1889 de enskilda bankernas sedelutgifning vid de förbättrade konjunkturer, som då inträdt å flere näringslivets områden, höjt sig ganska mycket, så att densamma den 30 september samma år till och med utgjorde 62,9 millioner kronor. Om dessa konjunkturer fortfara, är en nedsättning till 50 millioner kronor ganska väsentlig, helst de enskilda bankerna, i synnerhet de som hafva flere afdelningskontor, på långt när icke kunna till yttersta gränsen begagna sin sedelutgifningsrätt, utan, för

att vara förvissade att densamma icke öfverskrides, måste hålla en temligen dryg marginal.

Ytterligare bör ock i afseende å det af komitén föreslagna beloppet för sedelutgifningsrätten framhållas, att det icke, på sätt tillförene varit ifrågasatt, medgifvits bankerna att utöfver det föreslagna maximum utsläppa ytterligare sedlar mot pant af guld. Men å andra sidan är åter till fromma för de enskilda bankerna icke, såsom förut varit påyrkadt, föreslaget, att deras sedlar å tio kronor skulle hållas inom en viss proportion af hela sedelutgifningens belopp. En bestämmelse sådan som den sistnämnda måste nämligen alltid komma att för olika banker medföra mycket olika tryck, allteftersom de drifva sin verksamhet inom större affärscentra eller å smärre orter. För öfrigt har komitén ansett att, då det här gäller att lagstifta för allenast en kortare öfvergångsperiod, förutvarande stadganden, såvida det icke är alldeles oeftergiftigt att förändra dem, böra lemnas orubbade.

Om den föreslagna öfvergångstiden verkligen skall motsvara sin bestämmelse, kan det dock icke vara tillfyllest att endast meddela föreskrifter, som vid dess början begränsa de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. I sådant fall skulle denna rätt vara lika stor och tilläfventyrs i samma utsträckning begagnad vid öfvergångstidens slut som vid dess början. För att förebygga detta synes det vara både för bankerna sjelfva och den allmänna rörelsen tryggast, att i lag föreskrifva en ytterligare minskning af sedelutgifningsrätten under öfvergångstiden.

Det har förut varit föreslaget, att en sådan minskning skulle ske med ett visst belopp årligen. En dylik på förhand bestämd plan för de enskilda banksedlarnes indragning kan emellertid för bankerna blifva gan-

ska svår att följa och för affärslifvet, om förhållandena äro brydsamma, ganska menlig. Bättre torde då vara, att lemna de enskilda bankerna friare händer, så att de med aktgifvande på affärsförhållandena kunna begagna de i hvarje fall gynsammaste konjunkturerna för att minska beloppet af sina utelöpande sedlar. Komitén har fördenskull föreslagit, att, utom det att gränsen för sedelutgifningsrätten vid öfvergångstidens början sättes till 50 millioner kronor, denna gräns efter fem års förlopp ytterligare inskränkes, så att sedelutgifningsrätten minskas till hälften eller 25 millioner kronor, för att efter ytterligare fem år helt och hållet upphöra.

*Förmåner
medgifna de
enskilda
bankerna hos
riksbanken.*

Såsom ett medel att förebygga de rubbningar i allmänna rörelsen, som tilläfventyrs kunde blifva en följd af indragningen af de enskilda bankernas sedlar har inom Riksdagen förut varit föreslaget att bevilja dessa banker rätt att i riksbanken rediskontera af dem öfvertagna vexlar. Ett vilkorligt stadgande i detta syfte återfinnes äfven i gällande reglemente för riksbanken. Till samma tanke har komitén anslutit sig. En dylik rediskonteringsrätt innebär för de enskilda bankerna den förmånen, att de icke behöfva hafva alla de af dem diskonterade vexlarne liggande i sina portföljer till förfallotiden, utan ega tillfälle att derförut förvandla dem i gångbart mynt, hvarigenom de således i sina vaxelportföljer erhålla en pålitlig kassareserv.

Men äfven för riksbanken bör en sådan rediskontering vara välkommen. Riksbanken får derigenom tillfälle att i allmänna rörelsen sprida sina sedlar mot erhållande af sådana papper, som äro mer än andra passande för en sedelutgifvande centralbank; och då härtill kommer att de enskilda bankernas indorso tryggar riksbanken för hvarje förlust å dessa vaxlar, synas fullgoda

skäl tala för, att ett billigare diskonto än det eljes gällande bör tillämpas vid denna rediskontering.

Komitén har därför föreslagit, dels att åt de enskilda bankerna må i lag inrymmas formlig rätt att under öfvergångstiden rediskontera vaxlar i riksbanken, dels ock att diskontot härvid icke må utgöra mer än två tredjedelar af det diskonto, som vid de särskilda tillfällena, då rediskontering kommer i fråga, eljest är i riksbanken gällande.

En dylik rediskonteringsskyldighet kan dock icke utan våda för riksbanken utsträckas alltför långt, isynnerhet om den skall ega rum på förmånligare villkor än annan diskontering. Först och främst bör härvid gälla, att rediskonteringsrätten icke bör afse andra vaxlar, än dem riksbanken eljest eger i sin rörelse mottaga. De få därför icke vara dragna på längre tid än sex månader och skola vara af den beskaffenhet att de kunna anses grunda sig på verkliga handelsaffärer. Det är dock endast ur dessa båda synpunkter, likasom i fråga om vaxlarnes formella giltighet, komitén anser en pröfningsrätt böra tillkomma riksbanken, enär den enskilda bankens indorso bör göra hvarje pröfning af vaxelgäldenärernas soliditet obehöflig.

Vidare kan det naturligtvis icke sättas i fråga, att vaxlar till huru högt belopp som helst skulle få rediskonteras mot ett så lågt diskonto som det förenämnda. Då denna förmån bör ställas i närmaste samband med den tjänst, de enskilda bankerna lemna riksbanken genom att sprida dess sedlar i stället för sina egna, har man i den sedelutgifningsrätt, hvaraf de underlåta att begagna sig eller som under oktrojtiderna dem fräntages, lämplig grund, hvarefter storleken af denna rediskonteringsrätt bör bestämmas. Komiténs förslag innehåller därför, att det vaxelbelopp, enskild bank skall

ega att mot ofvannämnda låga diskonto hafva på en gång rediskonteradt i riksbanken, må under de fem första åren af den nya oktrojtiden, eller under åren 1894—1898, icke öfverstiga bankens enligt senaste officiela månadsrapport öfver bankernas ställning obegagnade sedelutgifningsrätt samt under de återstående fem åren af oktrojtiden, eller åren 1899—1903, ej utgöra högre summa, än som motsvarar den sedelutgifningsrätt, banken gått förlustig genom stadgandet, att dess rätt att utgifva sedlar från och med år 1899 skall nedsättas till hälften mot hvad den förut varit.

Det faller för öfrigt af sig sjelft, att denna rediskonteringsrätt får under hela de angifna perioderna begagnas i sin fulla utsträckning, så att de enskilda bankerna, i den mån rediskonterade vexas infrias, ega rätt till förnyad rediskontering inom de stadgade gränserna.

Den rediskonteringsrätt, hvarom här är fråga, har komitén icke ansett sig kunna utsträcka utöfver tiden för de enskilda banksedlarnes fullständiga indragning. Äfven derefter bör det väl blifva en naturlig och gifven fördel för såväl riksbanken, såsom landets centralbank, som för de enskilda bankerna, såsom förmedlare af rörelsen, hvar på sin ort, att de sednare i riksbanken rediskontera sina vexas, likasom att de enskilda bankerna för den tjänst, de sålunda göra riksbanken genom uppsamlande af för densamma tjenliga valutor, för hvilkas infriande de genom sin öfverlåtelse åtaga sig ansvar, böra kunna af riksbanken betinga sig ett något lägre diskonto än det eljest vanliga eller annan motsvarande förmån. Men då allt detta ligger i sakens natur och å ömse sidor bör blifva till fullo insedt, om de enskilda bankerna under den öfvergångsperiod, som här afses, vänja sig att anlita riksbanken såsom sin rediskontör, bör det lemnas åt de intresserades egen öfverenskom-

melse att för framtiden ordna denna angelägenhet. Likaledes bör åt den fria öfverenskommelsen lemnas att afgöra, huruvida och på hvilka vilkor de enskilda bankerna må äfven under öfvergångstiden ega att utöfver de belopp, hvartill formlig rätt är dem tillerkänd, i riksbanken rediskontera vexaslar.

Den rediskonteringsrätt i riksbanken, komitéen för de enskilda bankerna föreslagit, såsom påkallad af inskränkningsen i deras sedelutgifning, torde dock icke vara tillräcklig att förmå bankerna att frivilligt afstå större eller mindre del af sin sedelutgifningsrätt, åtminstone icke under de fem senare åren af öfvergångstiden, då rediskonteringsrätten är på förhand en gång för alla till sin storlek bestämd. Anser man med rätta en dylik frivillig afsägelse af sedelutgifningsrätten önskvärd, för att landets penningväsen så fort som möjligt må ordnas på grundvalen af en enda sedelutgifvande bank, bör en billig kassatillgång i riksbanken ytterligare beredas de enskilda bankerna, för den händelse och i den mån de frivilligt afstå från denna sin rätt. I sådant syfte har komitéen föreslagit, att enskild bank, som efter 1898 års slut vill helt och hållet eller delvis afstå från sin då återstående sedelutgifningsrätt, må ega att hos riksbanken erhålla kassakreditiv till storleken motsvarande den sedelutgifning, banken sålunda afsäger sig, och mot vilkor att räntan för medel, som å detta kreditiv uttagas, icke får utgöra mer än högst två procent för år, äfvensom att kreditivafgift icke påföres. Dessa kreditiv, som sålunda skulle utgöra ett medel för riksbanken att likasom lösa till sig den enskilda sedelutgifningsrätten, blefve således i viss mån jemförliga med de vaxlingsförskott af riksbanken, som bereddades de enskilda bankerna vid den år 1879 skedda indragningen af deras femkronesedlar.

På det att de enskilda bankerna lättare må blifva i tillfälle att ställa den säkerhet, som för dylika kreditiv kan pröfvas nödig, är ock föreslaget, att bankerna, då deras sedelutgifningsrätt nedsättes till hälften mot förut, eller vid 1898 års utgång, äfven skola vara berättigade att utfå hälften af deras i allmänt förvar nedsatta grundfondshypotek.

Formen för bestämmelserna om indragningen af den enskilda sedelutgifningsrätten.

Hvad beträffar formen för de bestämmelser om den enskilda sedelutgifningsrättens indragning och i sammanhang dermed stående lättnader för de enskilda bankerna under öfvergångstiden, som komitén velat föreslå, har det synts komitén lämpligast, att desamma inrymdes i en särskild författning, som erhöles karaktären af lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt. Om åt Konungen inrymmes rätt att deltaga i lagstiftningen öfver riksbanken, torde det icke vara annat än på sin plats, att den förutsättning, hvarunder riksbankens ombildning sker, eller indragningen af de enskilda bankernas sedlar, äfven regleras genom en författning af allmän lags natur.

I de afseenden, der denna lag lemnar särskilda föreskrifter, blifva de stadganden i *kungl. kungörelsen den 12 juni 1874* angående enskilda sedelutgifvande banker, som icke öfverensstämma med dessa nya föreskrifter, naturligtvis kraftlösa. Det följer således af sig sjelft, att bestämmelserna i nämnda kungörelse om sedelutgifningsrättens omfattning lida den inskränkning, som påkallas af de nya stadgandena om sedelutgifningens storlek. Det är ock gifvet, att bestämmelsen i 1874 års kungörelse, att Konungen eger indraga de enskilda bankernas sedlar å tio kronor icke vidare kan komma att tillämpas, då ju nya gränser för den enskilda sedelutgifningen äro i den särskilda lagen noga uppdragna. En uttrycklig ändring af 1874 års kungörelse i denna del torde emellertid icke vara

behöflig, och synes en ändring i öfriga delar äfven kunna undvikas.

Komitén har nämligen utgått derifrån, att de enskilda bankerna äfven under den öfvergångstid, hvarom här är fråga, skulle fortleva på grundvalen af 1874 års kungörelse jemte den nu föreslagna författningen om sedelutgifningens begränsning, enär, såsom ofvan erinrats, det icke kan anses behöfligt eller ens lämpligt att för en kortare öfvergångstid vidtaga några genomgripande förändringar i grunderna för de enskilda bankernas verksamhet. Sedan deras sedelutgifningsrätt upphört, synes icke något skäl förefinnas att behandla dessa banker annorlunda än vanliga aktiebanker; och de komma väl äfven att, för så vidt de fortsätta sin verksamhet, ombilda sig till bankaktiebolag enligt *lagen af den 19 november 1886*, hvarigenom en särskild lagstiftning för dem då icke längre varder af nöden.

Då komitén således icke ansett sig, utöfver hvad den föreslagna författningen om indragning af den enskilda sedelutgifningsrätten innehåller, böra föreslå några särskilda ändringar i eller tillägg till kungörelsen den 12 juni 1874, har komitén icke förbisett, att, såsom dåvarande statsrådet och chefen för justitiedepartementet, vid föredragningen af förslagen till lag angående enskild sedelutgifvande banks, bankaktiebolags och sparbanks konkurs samt till lag med vissa bestämmelser angående enskilda sedelutgifvande banker, yttrade till statsrådsprotokollet den 5 januari 1889, i dessa förslag, som den 7 juni samma år upphöjts till lagar, uteslutits förut befintliga bestämmelser angående laga domstol för bank med hufvudkontor i stad, som lyder under landsrätt, äfvensom angående tiden och sättet för anmälände af fordran, som grundas å annan tryckt eller graverad löpande förbindelse än sedel, och att detta skett därför, att dessa

bestämmelser ansåges rätteligen böra ersättas af förbud, som intoges i ofvannämnda 1874 års kungörelse och innehölle, dels att enskild sedelutgifvande bank icke finge hafva hufvudkontor i stad, lydande under landsrätt, dels ock att sådan bank ej finge utgifva andra tryckta eller graverade löpande förbindelser än sedlar. Då emellertid för närvarande icke finnes någon enskild bank med hufvudkontor i stad, der magistrat saknas, och då enligt komiténs förslag sedelutgifningsrätt icke må meddelas bank, som härefter i riket bildas, är ett förbud i förstnämnda syfte obehöfligt. Detsamma kan väl icke sägas om ett förbud i senare afseendet; men komitéen har hållit före, att ett dylikt lika väl, om ej heldre, kan intagas i oktrojerna för de enskilda bankerna än införas i den allmänna kungörelsen angående dessa banker.

Efter framhållande af dessa allmänna synpunkter öfvergår komitéen till att angifva de speciela grunderna för de särskilda lagförslagens stadganden, för så vidt dessa grunder icke framgå af hvad redan anförts.

Förslaget till lag för Sveriges riksbank.

I kap.

Det har ansetts lämpligt att i den första § af den nya lagen för riksbanken erinra derom, att banken enligt det jemväl af komitén bibehållna stadgandet i 72 § regeringsformen är ställd under Riksdagens garanti och vård samt derigenom fortfarande åtnjuter det stöd, samma grundlagsbud afser att tillförsäkra den. 1 §.

En ofta hörd fordran har varit, att riksbankens fonder borde förstärkas, isynnerhet har detta påyrkats, för att riksbanken måtte kunna öfvertaga ansvaret för en betydligt ökad sedelutgifning. Denna fordran torde dock i mycket bero på en missuppfattning af en sedelutgifvande centralbanks uppgift och hvad denna kräfver. Riksbankens förmåga att städse fullgöra sina förbindelser beror nämligen i främsta rummet på de valutor, banken mottager i utbyte för sina sedlar och vidare på den metalliska kassans storlek. Äro nämnda valutor fullt säkra och af den natur, att de inom kortare tider infrias, strömma naturligtvis sedlarne åter tillbaka till banken och blifva lediga att användas för nya behof. Deri, att banken mottager endast dylika valutor, ligger sålunda en sedelutgifvande banks styrka långt mera än deruti, att den eger stora fonder. 2 §.

De utländska centralbankerna utgifva ock i allmänhet sedlar till flere gånger beloppet af sina grundfonder. I den franska banken utgör grundfonden till och med endast sex procent af bankens utelöpande sedlar samt i den tyska och belgiska riksbanken omkring femton procent. Nationalbanken i Köpenhamn har en grundfond å blott 27 millioner kronor, under det att dess sedelstock vanligen uppgår till mer än 70 millioner kronor, och grundfonden för Norges bank är allenast $12\frac{1}{2}$ millioner kronor, under det att dess sedelutgifning vanligen belöper sig till omkring 40 millioner kronor.

Såsom bekant föreslog 1881 års bankkomité, att höja riksbankens grundfond till 60 millioner kronor, på samma gång den ville medgifva riksbanken, såsom ensam sedelutgifvande, rätt att utsläppa sedlar till ett belopp af högst 75 millioner kronor utöfver den metalliska kassan och andra dermed jemförliga kassatillgångar, dock att, så snart nämnda sedelbelopp öfverstege 60 millioner kronor, riksbanken skulle hålla i metallisk kassa minst trettio procent af det belopp, hvarmed dessa sedlar öfversköte berörda summa. Komitén, som upptagit 1881 års bankkomités förslag i fråga om grunderna för riksbankens sedelutgifning, har dock ansett bankens grundfond kunna utan någon som helst fara för dess soliditet bestämmas till 50 millioner kronor. 1881 års komité synes ock i viss mån erkänna, att den af densamma föreslagna grundfonden vore väl stor, men säger sig »hellre hafva velat taga förebråelsen att hafva föreslagit den för stor än för ringa».

Den här föreslagna grundfonden å 50 millioner kronor utgör relativt mer än som förekommer i andra centralbanker, och ett ännu högre belopp bör icke heller kunna anses betingadt deraf, att banken vid sidan af sin egentliga verksamhet tillåtits fortfarande bevilja kassa-

kreditiv på tolf månader samt meddela s. k. afbetalningslån, då dessa för en centralbank främmande rörelsegränar begränsas så som i förslaget skett.

Det bör ock i fråga om storleken af riksbankens grundfond erinras, att en mycket stor sådan kan motverka det afsedda ändamålet att stärka bankens soliditet, enär bankstyrelsens naturliga önskan att af bankens fonder erhålla en tillfredsställande afkastning lätt framkallar frestelse till en alltför stor utsträckning af bankens verksamhet.

Komitén vill derjemte framhålla att, om erfarenheten skulle visa behovet af en ökad grundfond för riksbanken, en sådan lätteligen kan beredas genom öfverflyttning från den reservfond, som enligt lagförslaget skall bildas.

Då riksbankens grundfond för närvarande utgör 40 millioner kronor, dess reservfond 5 millioner och dess reserverade medel öfver 7 millioner kronor, kan riksbanken när som helst beredas en grundfond till det här föreslagna belopp af 50 millioner kronor.

II kap.

I likhet med hvad 1881 års bankkomité föreslog, 3 §. är här skyldigheten för riksbanken att inlösa sina sedlar med mynt inskränkt till hufvudkontoret. En utsträckning af denna skyldighet äfven till afdelningskontoren lärer icke vara af behovet påkallad, och det skulle för riksbanken blifva alltför betungande, om ens möjligt, att vid hvarje afdelningskontor hålla en kassa i guld, tillräcklig för dylika eventuella anspråk.

Genom 4 §, som ordagrant öfverensstämmer med 4 §. 8 § i 1881 års bankkomités förslag till lag för Sverige

riksbank, är tydligare, än hvad hittills i 72 § regeringsformen skett, uttaladt, att riksbankens sedlar utgöra lagligt betalningsmedel i riket endast så länge de vid andran med mynt inlösas, och en dylik bestämmelse är jemväl upptagen i komiténs förslag till ändrad lydelse af nyssnämnda § i regeringsformen. Ett härmed öfverensstämmande stadgande återfinnes ock i det nya förslaget till lag för Norges bank. Genom en dylik föreskrift gifves, såsom 1881 års bankkomité framhållit, åt sedlarne »den lagliga kurs, som för omsättningen är fördelaktig och stundom outhärlig, utan att kunna vålla densamma de olägenheter och förluster, som af en tvångskurs alltid äro att befaras». Äfven vid bristande inlösen skola riksbankens sedlar, såsom naturligt är, bibehålla sin kraft gent emot riksbanken sjelf samt staten och dess verk.

5 §. Ofvannämnda förslag af 1881 års komité innehöll, att riksbanken endast tills vidare och intill dess genom särskild lag annorlunda förordnades, skulle få utgifva sedlar å fem och tio kronor. Denna bestämmelse var vidtagen för att hålla möjlighet öppen för Konung och Riksdag att äfven under oktrotiden för den då föreslagna banken besluta indragning af dessa de lägsta sedelvalörerna. Då enligt det här föreliggande förslaget någon oktrot, som kan hindra en dylik indragning, när helst Konung och Riksdag finna för godt att besluta en sådan, icke kommer i fråga, har komitéen icke ansett nödigt upptaga en dylik bestämmelse, äfven om framdeles den uppfattning skulle göra sig gällande, som anser önskvärdt att genom dessa sedelvalörers indragning bereda större spridning åt metalliskt mynt i den allmänna rörelsen.

6 §. I 6 § är upptaget stadgandet i 2 § af 1830 års banklag med den mindre ändring, 1881 års bankkomité i sitt förslag till lag för riksbanken, § 10, deri vidtagit;

och får komitén angående förevarande stadgande åbe-
ropa, hvad 1881 års komité derom anfört.

Uti 7—9 §§ angifvas grunderna för riksbankens
sedelutgifning och de valutor som skola för densamma
tjena till betäckning. Dessa stadganden öfverensstäm-
ma med hvad 1881 års bankkomité i ämnet föreslog, och
torde här få hänvisas till den motivering därför, samma
komité lemnat. 7—9 §§.

Dess förslag ligger ock till grund för de förändrade
föreskrifter i detta ämne, som sedan år 1887 äro intagna
i 5 och 6 §§ af reglementet för riksbanken. Enligt de-
samma skall för närvarande bankens metalliska kassa
utgöra lägst 15 millioner kronor. Den sedelutgifning,
som är riksbanken medgifven utöfver dess metalliska
kassa och dermed jemförliga kassatillgångar, belöper sig
till högst 45 millioner kronor, dock att, om sedelbeloppet
stiger öfver 35 millioner kronor, i metallisk kassa skola
hållas minst trettio procent af det belopp sedlar, som
öfverskjuter sistnämnda summa.

För den tid, då riksbanken skall taga all sedelut-
gifning i sin hand, är naturligtvis en utvidgning af dessa
nu gällande gränser för riksbankens sedelutgifning af
behovet påkallad, hvilket redan torde framgå deraf, att
vid slutet af år 1888 samtliga utelöpande sedlar, såväl
riksbankens som de enskilda bankernas, utgjorde något
öfver 100 millioner kronor.

Enligt de här föreslagna bestämmelserna skall ock
riksbanken vara berättigad att, utöfver dess tillgång i
metallisk kassa och dermed jemförliga kassatillgångar,
utgifva sedlar intill högst 75 millioner kronor, hvarvid
dock, om beloppet öfverstiger 60 millioner kronor, den
metalliska kassan skall ökas med ett belopp, motsva-
rande minst trettio procent af den summa, hvarmed sedlarne
öfverskjuta 60 millioner kronor. Den metalliska kassan

skall alltid utgöra minst 25 millioner kronor. Enligt dessa stadganden kan således riksbankens sedelutgifning komma att uppgå till 100 millioner kronor. Den behöfver dock icke stanna härvid, om rörelsens behof kräfver en ytterligare utsträckning deraf. På grund af 7 § kan nämligen riksbanken äfven utöfver nämnda belopp utsläppa sedlar, såvida de fullt täckas af guld eller dermed jemförliga kassatillgångar.

Att ordna riksbankens sedelutgifning, på sätt här föreslagits, kan icke gerna innebära någon som helst våda för sedlarnes inlösbarhet, då riksbankens metalliska kassa ju ständigt kommer att åtminstone utgöra nära trettio procent af dess utelöpande sedlar.

De här upptagna stadgandena om riksbankens sedelutgifningsrätt afse, såsom nämnts, egentligen den tid, då riksbanken varder ensam sedelutgifvande. I afseende å den öfvergångsperiod, då det ännu är de enskilda bankerna tillåtet att utgifva sedlar, lemnas särskilda föreskrifter i VI kap. af förslaget.

III kap.

10 §. Ett inom Riksdagen ofta återkommande önskningsmål har varit inrättande i landsorten af nya afdelningskontor af riksbanken. Mot ett mera vidsträckt tillmötesgående af detta önskningsmål hafva fullmäktige i riksbanken uttalat betänkligheter under framhållande deraf, att, då en mängd enskilda bankinstitut ännu åtnjöte en vidsträckt sedelutgifningsrätt utan motsvarande skyldighet att hålla kassatillgångar samt öfverbjöde riksbanken i fråga om räntegodtgörelse för upplånade medel, riksbanken icke kunde uppehålla en vidsträckt rörelse med

en mängd afdelningskontor genom anlitande af egna sedlar eller upplånade kapital, utan måste bestrida den genom sina egna fonder. Huru betydande än dessa vore, kunde de dock icke förslå till äfven afdelningskontorens rörelse, isynnerhet om dessa, såsom hittills i regel skett, hvar och ett på sin ort, uppträdde såsom sjelfständiga förlagsgifvare åt handeln och näringarna. Ett sådant system skulle leda till riksbankens söndersplittrande i en mängd små banker och derjemte hindra riksbanken dels att bereda allmänheten de lättnader i penningrörelsen, som endast en stor och kraftig bank kunde gifva, dels ock att i tider af trångmål upprätthålla myntvärdet och på samma gång lemna affärslifvet ett välbehöfigt stöd.

Allt detta ställer sig i väsentlig mån annorlunda, om riksbanken ensam erhåller sedelutgifningsrätten i landet. Riksbanken kan då med sina sedlar uppehålla afdelningskontorens rörelse, på samma gång denna rörelse, likasom riksbankens hela verksamhet, inskränkes till vissa för en sedelbank mera passande områden. Afdelningskontoren blifva då spridare af det allmänna rörelsemedlet eller riksbankens sedlar och kunna dermed förse handeln och näringarna på billiga vilkor. I sådant fall bör det ock vara riksbankens pligt att inrätta dylika afdelningskontor, och denna skyldighet har komitén ansett böra finna sitt uttryck i sjelfva lagen. Derfor har här föreslagits en bestämmelse, att ett sådant kontor skall finnas inom hvarje län utom Stockholms. För detta senare torde nämligen närheten till hufvudkontoret göra hvarje afdelningskontor öfverflödigt. På samma gång innebär det föreslagna lagbudet en trygghet därför, att hvarje län blifver tillgodosedt, hvilket äfven ur statsförvaltningens synpunkt eger sin betydelse. Denna föreskrift är ock påkallad deraf, att talrika afdelningskontor äro en förutsättning för att riksbanken

skall kunna bereda affärsverlden den så högeligen eftersträfvansvärda fördelen af ett utbildadt checksystem och qvittningsförfarande, hvartill i öfrigt bestämmelsen i 17 § af förslaget, att riksbanken ej må taga afgift för förande af giroräkning, syftar *).

Af hvad här ofvan blifvit anfördt följer, att det icke skäligen kan åläggas riksbanken att hafva organisationen med ett större antal afdelningskontor genomförd förr än vid den tidpunkt, då banken får omhändertaga all sedelutgifning. Bestämmelser, som förmedla öfvergången i sådan riktning, äro upptagna i 50 § af förslaget.

11—23 §§. I 11—23 §§ angifvas grunderna för riksbankens ut- och inlåningsrörelse i öfverensstämmelse med de principer, som i den allmänna delen af motiveringen uttalats. Dessa §§ öfverensstämma i det närmaste med de stadganden i ämnet, 1881 års bankkomité föreslog. Riksbanken är sålunda i första rummet berättigad att köpa och sälja guld och silfver, utländska vexlar samt svenska och utländska obligationer. Vidare eger den drifva utlåningsrörelse under de former, 14 § upptager. I afseende å vexlar, som af riksbanken må diskonteras, har komitén uppställt det vilkor, att de skola pröfvas vara grundade å verkliga handelsaffärer, enär, såsom förut framhållits, endast sådana vexlar rätt lämpa sig för en centralbank, hvilken grundsats äfven i utlandets centralbanker blifvit erkänd genom en liknande bestämmelse. Derjemte uppställer man der esomoftast det vilkor, att vexlarne skola innehålla tre namn å vederhäftiga personer; men ett dylikt vilkor har komitén icke

---

*) Såsom bevis på, hvilken stor betydelse ett utbildadt checksystem och qvittningsförfarande eger, må här anföras, att det engelska »Clearing-house» numera årligen förmedlar uppgörelser till ett belopp af mer än 6 milliarder pund sterling och den franska »chambre de compensation des banquiers» till en summa af ungefär 3 milliarder francs.

ansett lämpligt att upptaga, såsom i många fall onödigtvis betungande för rörelsen.

Likasom vexas, hvilkas karaktär af ackommodationsvexas är otvetydig, sålunda uteslutas från riksbankens rörelse, bör detta ske med lån, för hvilka icke ställes någon annan säkerhet än enskildas reverser med eller utan borgen. I 14 § b) äro därför från de värdepapper, mot hvilkas förpantning lån kan erhållas, undantagna sådana af enskilda eller bolag utfärdade skuldebref, som endast innehålla namnsäkerhet. Kommuner, samfund eller stiftelser äro härigenom icke betagna möjligheten att mot af dem lemnade enkla förskrifningar erhålla lån i riksbanken.

Har komitén i nämnda afseenden velat inskränka riksbankens rörelse, har den deremot velat i viss mån utvidga den i fråga om varors belåning. För närvarande sker sådan belåning enligt 30 § i bankoreglementet endast af tackjern, smidt eller valsadt jern, jernmanufaktur, stål, koppar, messing, alun och bly af svensk tillverkning. Ursprungligen lemnades lån mot pant af sådana varor, endast såvidt de voro upplagda å de allmänna, sedan gammalt befintliga stadsvågarne, för hvilka särskilda föreskrifter äro meddelade i författningar, mestadels tillkomna på 1700-talet. Under de senare åren har riksbanken äfven belånat ifrågavarande slags varor, om de varit upplagda å vissa afstängda områden, som riksbanken fått sig för denna lånerörelse å olika platser upplåtna.

Det är gifvet, att äfven andra varor än de ofvannämnda kunna lika väl egna sig såsom pant för lån i riksbanken; och för affärsverlden bör det blifva till stort gagn, om den svenska riksbanken, likasom i utländska centralbanker är vanligt, sålunda kan i större utsträckning lemna lån å lagrade varor och göra det kapital,

som i dem ligger, mera flytande. Denna belåning kan naturligtvis i allmänhet icke ske mot ett öfverlemnande till riksbanken af sjelfva de pantsatta varorna, utan måste ega rum mot vågattester eller andra intyg från dem, som hafva varorna om händer (Warrants). Icke heller synes det vara lämpligt, att riksbanken, såsom nu stundom sker med afseende å jerneffekter, har de pantsatta varorna i sin, om ock ej omedelbara besittning, genom att förvara dem å riksbanken tillhörigt område, hvarest de omhändertagas och vårdas af ett utaf riksbanken för sådant ändamål utsedt ombud. Detta förfaringssätt kan nämligen föranleda förvecklingar och förluster, för hvilka riksbanken icke bör utsättas.

Komitén föreslår därför, att varor, såväl jerneffekter som andra, hvilka dertill kunna finnas lämpliga, skola få i riksbanken belånas, men endast såvida de ligga å allmän våg eller äro satta i förvar hos tredje man, som åtagit sig att hålla dem eller deras värde riksbanken tillhanda och pröfvas för en sådan förbindelse vederhäftig. Genom dessa bestämmelser har komitén särskildt afsett att möjliggöra belåning af »Warrants», utfärdade af de numera å flere orter bildade magasinsbolagen. Då riksbankens styrelse icke eger belåna sådana upplagsbevis af enskilde, utan att desse anses fullt vederhäftiga att hålla riksbanken skadeslös, om panten tilläfvventyrs går förlorad, bör riksbankens trygghet vara fullt tillgodosedd.

Då de försträckningar, hvarom här är fråga, enligt sin natur böra afse endast kortare tid, har i 14 § c) intagits det stadgande, att de endast få lemnas på viss tid af högst sex månader och således ej, såsom andra lån, äfven på uppsägning.

I utländska banklagar förekomma ofta vidlyftiga föreskrifter angående de slags värdepapper, mot hvilka

lombardlån äro tillåtna, samt å hvilka slags varor och till hvilka värden sådana lån få utlemnas. Komitén har icke ansett nödigt eller lämpligt, att dylika föreskrifter upptagas i lagen för riksbanken. Der sådana anses böra lemnas, hafva de väl rätteligen sin plats i reglementet för banken, i hvilket de detaljbestämmelser, som erfordras till styrelsens ledning, böra inrymmas.

Beträffande de s. k. afbetalningslånen, hvilken låneform upptagits i tillägget till 14 §, har komitén uteslutit bestämmelserna om maximum och minimum för deras storlek, enär jemväl dylika föreskrifter böra hafva sin plats i bankoreglementet.

I 16 § har komitén velat bestämdare formulera den i nu gällande reglemente för riksbanken, § 33, innefattade inskränkning för fullmäktig och ledamot af styrelse vid afdelningskontor att i riksbanken få diskontera vaxlar eller upptaga lån. Särskildt har komitén ansett det böra stadgas, icke blott att vexeldiskontering ej må beviljas bemälda personer, utan att öfver hufvud vaxel med sådan persons namn icke må i riksbanken diskonteras.

I afseende å riksbankens skyldighet att till förvaring mottaga värdepapper och andra värdepositioner har komitén ansett riksbanken kunna utan olägenhet för allmänheten befrias från att mottaga s. k. slutna deposita, och är därför hvarje bestämmelse om sådana ur 21 § utesluten. Då denna riksbankens verksamhet icke är af synnerligt stor omfattning, i det att t. ex. under år 1888 vid dess hufvudkontor mottagits allenast 256 dylika deposita, för hvilka afgifterna tillhoppa belöpte sig till endast omkring 1,700 kronor, och då denna verksamhet numera mycket väl kan till lika stor trygghet för allmänheten öfvertagas af enskilda bankinstitut eller bolag, som för ändamålet inrättat särskilda förvaringshvalf, torde någon befogad invändning icke

kunna göras mot, att riksbanken för framtiden fritages från skyldigheten att förvara dylika slutna deposita.

Då komitén, i likhet med 1881 års bankkomité, föreslagit ett stadgande, att riksbanken ej må deltaga i eller drifva annan rörelse än den, som i lagen är riksbanken uttryckligen medgifven, har komitén emellertid på samma gång ansett erforderligt att till förebyggande af missförstånd ur gällande bankoreglemente upptaga den bestämmelsen, att riksbanken eger begagna utländsk kredit till belopp, som i reglementet för banken bestämmes.

Det har ock ansetts nödigt att från det såsom regel uppställda förbudet för riksbanken att godtgöra ränta för medel å löpande räkning, i § 22 medgifva det undantag, att riksbanken må, der fullmäktige så pröfva nödigt, emot ränta å sådan räkning mottaga medel af bankinrättningar eller handelshus, som i utlandet äro riksbankens korrespondenter samt å sin sida lemna riksbanken ränta för penningar, som hos dem å löpande räkning inestå.

IV kap.

24 och 25
§§.

I 24 och 25 §§ äro intagna de i 1881 års bankkomité's förslag förekommande dels redan gällande bestämmelserna om riksbankens skyldighet att för hvarje år och månad afgifva offentliga redogörelser öfver sin ställning, dels ock den der upptagna nya föreskriften om införande i allmänna tidningarna för hvarje vecka af en uppgift om riksbankens metalliska kassa och öfriga kassatillgångar, utelöpande sedlar och obegagnade sedelutgifningsrätt, hvilken senare föreskrift är påkallad af riksbankens nya ställning såsom ensam sedelutgifvande

centralbank och motsvaras af hvad för andra länders centralbanker är stadgad.

Enär riksbankens karaktär icke i någon väsentlig mån blifvit i detta förslag förändrad, följer äfven deraf, att Riksdagen, såsom hittills, ensam har att förfoga öfver riksbankens vinst, endast med den inskränkning, som påkallas af nödvändigheten att för riksbanken bilda en reservfond. I fråga om denna fonds storlek öfverensstämma stadgandena med hvad 1881 års komité föreslog, hvartill komitén lagt de med nuvarande bankreglementet närmast öfverensstämmande föreskrifterna, att reservfonden skall placeras i lätt säljbara utländska statspapper samt må anlitas endast till betäckande af förlust, som icke kan ersättas af riksbankens eljest reserverade medel. 26 och 27 §§.

V kap.

I afseende å de i detta kapitel intagna stadganden torde komitén i hufvudsak kunna hänvisa till hvad i den allmänna delen af motiveringen redan blifvit yttradt. Endast angående en del speciela bestämmelser må här ytterligare anföras följande.

Hufvudföreskriften angående tillsättningen af riksbankens fullmäktige och suppleanter för dem är af komitén föreslagen att intagas i 72 § regeringsformen. Här har i 28 och 29 §§ endast upptagits hvad för ett fullständigt sammanhang är af nöden, hvarjemte bestämmelser lemnats om ordningen för fullmäktiges afgang samt för suppleanternas inträde i tjenstgöring, hvilka stadganden väl icke lämpligen hafva sin plats i regeringsformen. Då fullmäktige skola förordnas för tre år, men tre af dem årligen afgå, har, på det att denna senare bestämmelse alltid må komma till sin rätt, äfven 28 och 29 §§.

när samtliga fullmäktige förordnas på en gång, såsom första gången måste ske och jemväl sedermera kan inträffa, om till följd af vägrad decharge samtliga fullmäktige måste ur bankens styrelse utträda, i 28 § föreskrifvits, att genom lottning fullmäktige emellan skall bestämmas, hvilka skola afgå efter ett och hvilka efter två år. Denna utväg torde vara tjenligare, än att de myndigheter, som förordna fullmäktige, dervid skulle bestämma ordningen för deras afgång, likasom, då suppleanterne jemväl skola utses dels af Konungen och dels af Riksdagen, det ock torde vara ändamålsenligast, att genom lottning bestämmas, i hvilken ordning de vid inträffande behof skola tjenstgöra.

Dessa anordningar bidraga jemväl att starkare betona och befästa enheten i riksbankens styrelse, oberoende deraf, att densamma tillsatts delvis af Konungen och delvis af Riksdagen. Detsamma bör äfven ernås genom hvad komitén föreslagit derom, att styrelsen sjelf utser ordförande och vice ordförande, direktörer och deputerade.

Då, ehuruval riksbankens styrelse icke, såsom hittills, i sin helhet skall väljas för år, en del af dess ledamöter dock årligen är underkastad omval, kunna nyssnämnda befattningar icke för längre tid än ett år i sender besättas. Denna tidsperiod är därför af komitén föreslagen för dessa inom fullmäktige skeende val utom i afseende å de tvänne fullmäktige, som jemte direktörerne skola vara deputerade. Beträffande dem har komitén ansett det vara ändamålsenligast att lemna fullmäktige öppet att meddela förordnanden äfven för kortare tid.

37 §.

Utom de i lagen nämnda uppdrag böra särskilda sådana kunna åt särskilde fullmäktige lemnas, såsom för närvarande eger rum t. ex. i fråga om tillsynen öfver riksbankens pappersbruk. Då i framtiden riksbankens

afdelningskontor blifva flere, kan ock blifva nödvändigt, att en särskild person bland fullmäktige får till åliggande att öfver deras verksamhet hålla ständig tillsyn. I 37 § är därför intagen en hänvisning till bankoreglementet för ordnandet af sådana angelägenheter.

Såsom flere gånger nämnts, skall enligt komiténs förslag riksbanken ej undergå någon väsentligare förändring till sin karaktär och organisation. Komitén har därför ansett stadgandena om fullmäktiges skyldighet att årligen till Riksdagens bankoutsnitt afgifva berättelse om bankens tillstånd, rörelse och förvaltning äfvensom derom, att fullmäktige icke kunna för sin befattning mottaga föreskrifter af annan än Riksdagen och dess bankoutsnitt, icke heller äro för andra än dem och Riksdagens revisorer redo skyldige, böra bibehållas; och har det syntts komitén af vigt, att dessa föreskrifter ur bankoreglementet intagas i sjelfva lagen, på det att derigenom så mycket otvetydigare må framhållas, att de gälla äfven för de af Konungen förordnade ledamöterna i styrelsen, samt på det att fullmäktiges framtida ställning till Riksdagen må redan genom sjelfva banklagens bud vara fullt klar och bestämd. Deremot torde det icke vara nödigt att i lagen upptaga hvad för närvarande 56 § i bankoreglementet innehåller angående fullmäktiges skyldighet att till Riksdagens revisorer öfver statsverket, riksbanken och riksgäldskontoret afgifva berättelse. Detta bör vara så mycket mer obehöfligt, som af förslagets 40 § i allt fall framgår, att fullmäktige äro äfven Riksdagens revisorer redo skyldige.

Af riksbankens i denna del oförändrade ställning och fullmäktiges redovisningsskyldighet inför Riksdagen följer äfven, att det är Riksdagen, som skall besluta om ansvarsfrihet för fullmäktige, såväl för de af Konungen

39 och 40
§§.

som för de af Riksdagen förordnade. Ett uttryckligt stadgande härom innehålles ock i 40 §.

41 §. Det för närvarande i 35 § af reglementet för riksbanken stadgade förbudet för fullmäktig i banken och ledamot af afdelningskontors styrelse att såsom kommissionär taga befattning med vexeldiskontering eller med anskaffande af lån eller kreditiv i riksbanken har komitén ansett vara af den vigt, att det bort i lagen intagas och ej lemnas åt de blott och bart reglementariska föreskrifterna. Hvad fullmäktige beträffar, har detta förbud här så mycket mera sin plats, som det bör uttryckligen stadgas, att, om förbudet öfverträdes, Riksdagens justitieombudsman eger, äfven utan särskildt förordnande, att mot vederbörande fullmäktig, vare sig han är utsedd af Konungen eller Riksdagen, utföra åtal. I fråga om förfarandet mot styrelseledamot vid afdelningskontor, hvilken öfverträder förbudet, torde lagen kunna hänvisa till reglementet för riksbanken och den särskilda ansvarighetslagen för dessa styrelseledamöter.

44 §. I 44 § har komitén bibehållit den af 1881 års komité föreslagna bestämmelsen, att riksbanken i mål, der ej annorlunda stadgas, skall lyda under Stockholms rådstufvurätt. Ehuru i föreliggande förslag riksbanken icke, såsom då var ifrågasatt, skall öfvertagas af ett slags bolag mellan staten och enskilde, torde dock hvarken för riksbanken sjelf eller för det allmänna längre vara af nöden att bibehålla det privilegierade forum, som är banken medgifvet enligt *förordningen den 10 juni 1841*. I frågor om vägrad inlösen af dess sedlar skall dock enligt 6 § i förslaget Svea hofrätt fortfarande vara första instans för banken.

45 §. Såsom förut framhållits, böra de föreskrifter, som för riksbanken erfordras utöfver lagen, lemnas i ett särskildt reglemente, hvars upprättande, såsom hittills, bör

tillkomma Riksdagen. Innehållet i detta reglemente får dock icke strida mot lagens föreskrifter. Med den ställning, Konungen enligt komiténs förslag skulle komma att till riksbanken intaga, bör det vara Konungen, som tillser att det af Riksdagen beslutade reglementet öfverensstämmer med lagen och, der så befinnes vara förhållandet, kungör detsamma till efterrättelse.

VI kap.

Då först med utgången af de enskilda bankernas nu löpande oktrojer eller vid 1893 års slut någon minskning af deras sedelutgifningsrätt eger rum, har komitéen ansett, att lagen för riksbanken, i hvad den angår en förändring af bankens verksamhet, icke förr än då bör träda i kraft. De grundlagsändringar, komitéen föreslår, kunna emellertid blifva slutligen antagna redan under år 1891, och i sådant fall skulle tillsättningen af fullmäktige enligt de af komitéen föreslagna grunderna kunna och böra ske senast under år 1892. Med hänsyn härtill har komitéen föreslagit, att det kapitel i lagen för riksbanken, som handlar om bankens styrelse och förvaltning, skall blifva gällande, så snart ny styrelse enligt de förändrade grunderna första gången blifvit förordnad. Någon olägenhet af att dessa bestämmelser träda i kraft före lagen i öfrigt torde icke kunna uppstå. Tvärtom lärer väl, om de eljest prövas lämpliga, det vara en fördel, att de så tidigt som möjligt komma till användning, på det att den efter de nya grunderna tillsatta styrelsen må hinna sätta sig in i sin ställning, innan förändringar skola vidtagas i afseende å bankens verksamhet.

Då i lagens 3 § finnes stadgadt, att riksbanken ensam är berättigad att utgifva banksedlar, men detta lag-

46 och 47
§§.

48 och 49
§§.

bud icke kan erhålla full kraft, förr än, efter öfvergångstidens slut eller med utgången af år 1903, den de enskilda bankerna tillerkända sedelutgifningsrätten upphört, är i 48 § införd en bestämmelse, som lemnar en erinran om detta förhållande.

Härjemte och då under de första fem åren af öfvergångsperioden för indragningen af de enskilda bankernas sedlar dessa ännu skola ega att utgifva sådana till så stort belopp som 50 millioner kronor, har det ansetts lämpligt att för denna tid begränsa riksbankens af metallisk kassa och dermed jemförliga kassatillgångar obetäckta sedelutgifning till 60 millioner kronor. På samma gång är enligt 49 § riksbanken då fritagen från att i metallisk kassa hålla mer än 20 millioner kronor samt, om den obetäckta sedelutgifningen öfverstiger 45 millioner kronor, trettio procent af det öfverskjutande beloppet.

Att deremot redan under år 1899, ehuru väl de enskilda bankerna då ännu under fem år hafva rätt till en sedel-emission å 25 millioner kronor, låta bestämmelserna i lagens 8 § om riksbankens rätt att utöfver dess metalliska kassa och dermed jemförliga kassatillgångar utgifva sedlar intill ett belopp af 75 millioner kronor träda i full kraft, torde vara af nöden, då man, såsom komitéen föreslår, vill bereda de enskilda bankerna en utväg att under denna tid afstå sin sedelutgifningsrätt mot erhållande af kreditiv i riksbanken och det därför, åtminstone mot slutet af denna femårsperiod, kan inträffa att riksbanken blifver så godt som ensam sedelutgifvande.

Förslaget till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen.

Detta förslag innehåller de ändringar i grundlagarne, som äro påkallade af de förändrade grunder för riksbankens förvaltning och för tillsättningen af dess styrelse, komitén af förut anförda skäl föreslår.

Då de i 50, 98 och 109 §§ regeringsformen samt i 32 och 68 §§ riksdagsordningen fullmäktige i riksbanken samt fullmäktige i riksgäldskontoret gifna uppdrag icke enligt sin natur kunna eller böra tillkomma jemväl de af Konungen förordnade fullmäktige i riksbanken, men någon anledning icke finnes att utesluta de af Riksdagen utsedde fullmäktige i banken från att fortfarande utöfva dessa funktioner, måste det i dessa §§ förekommande uttrycket »Riksdagens Fullmäktige uti Banken och Riksgäldskontoret» eller den dermed jemförliga lydelse, som nu användes, utbytas mot en annan, som otvetydigt betecknar allenast de af Riksdagen utsedde fullmäktige i riksbanken. Komitén föreslår därför, att de i dessa §§ nu förekommande ofvanberörda uttryck måtte erhålla följande lydelse: »de af Riksdagen valde Fullmäktige i Riksbanken och Fullmäktige i Riksgäldskontoret».

Med de förändrade grunderna för riksbankens styrelse och förvaltning, komitén föreslagit, lära stridiga beslut härom kamrarne emellan icke kunna blifva föremål för gemensam omröstning annat än i fråga om

50, 98 och 109 §§ regeringsformen samt 32 och 68 §§ riksdagsordningen.

70 § regeringsformen och 65 § riksdagsordningen.

reglemente för riksbanken. 70 § regeringsformen och 65 § riksdagsordningen torde därför böra ändras så, att uttrycken »riksbankens styrelse och förvaltning» utbytes mot »reglemente för riksbanken», hvilket äfven föranleder en omkastning af ordalagen i sistnämnda lagrum. Frågor om riksbankens »inkomster och utgifter» komma naturligtvis deremot, såsom hittills, att vid skiljaktiga beslut kamrarne emellan höra under gemensam omröstning.

72 § regerings
formen.

Då enligt komiténs förslag fullmäktige i riksbanken skola förordnas af både Konungen och Riksdagen så, att Konungen utser tre och Riksdagen sex, hafva bestämmelserna om val af fullmäktige icke längre kunnat inrymmas i riksdagsordningen, utan upptagits såsom ett andra moment i 72 § regeringsformen. I detta moment äro sammanställda de föreskrifter, som för utseende af fullmäktige och deras suppleanter böra gälla, med undantag deraf att den ordning, i hvilken fullmäktige skola afgå, blifvit bestämd i 28 § af lagen för riksbanken, der detta stadgande ansetts lämpligast kunna inrymmas.

I ett första moment af förevarande § är upptagen den nu gällande bestämmelsen, att riksbanken förblifver under Riksdagens garanti och vård, hvartill lagts det stadgande, som, enligt hvad komitéen förut anfört, innehåller en hufvudgrund för den föreslagna nya anordningen af riksbanken, eller att densamma skall förvaltas enligt särskild lag, stiftad i den ordning, som för allmän civillag är bestämd.

I ett tredje moment af 72 § regeringsformen har slutligen införts, jemte stadgandet att riksbanken eger rätt att utgifva sedlar, föreskriften att dessa vid anfordran skola af banken med guld inlösas och må såsom mynt i riket erkännas, så länge de sålunda inlösas. Denna senare

bestämmelse, för hvars innebörd är redogjordt vid 4 § i förslaget till lag för riksbanken, torde vara af den vigt, att den äfven bör hafva sin plats i grundlagen. Att sedlarne skola med guld inlösas, följer af *lagen om rikets mynt den 30 maj 1873*, der det är bestämdt, »att guld skall vara värdemätare i riket och således utgöra grunden för dess myntväsen».

Enär komitén förutsatt, att 72 § regeeringsformen skulle erhålla den förändrade lydelse, som här föreslås, innan ännu de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar upphört, har här icke kunnat åt stadgandet i tredje momentet gifvas den affattning, att riksbanken *allena* eger rätt att utgifva sedlar. Det torde ock vara fullt tillräckligt, att ett sådant stadgande är intaget i lagen för riksbanken och det lærer väl der hafva sin lämpligaste plats.

Angående sättet, hvarpå Riksdagen skall utse de fullmäktige i riksbanken, som det tillkommer Riksdagen att förordna, bör riksdagsordningens 71 § fortfarande innehålla föreskrifter, på samma gång dock dessa skiljas från hvad som gäller om val af fullmäktige i riksgäldskontoret, med hvilka de icke längre skulle fullt öfverensstämma. I sättet för detta val, som i regel endast skulle komma att omfatta två fullmäktige om året, har komitén icke ansett sig ega giltiga skäl att föreslå någon ändring, utan håller före, att det, såsom hittills, bör ske genom af kamrarne utsedde valmän.

Då de suppleanter för fullmäktige i riksbanken, Riksdagen årligen skulle välja, enligt förslaget endast äro två i stället för, såsom hittills, tre, har en deraf påkallad ändring föreslagits i 73 § riksdagsordningen.

71 och 73 §§
riksdagsordningens.

Förslaget till ansvarighetslag för fullmäktige i Sveriges riksbank.

I detta förslag har komitén, fränsedt smärre redaktionsändringar, icke vidtagit annan ändring i nu gällande ansvarighetslag, än som påkallas af 41 § i lagen för Sveriges riksbank. Då enligt densamma Riksdagens justitieombudsman skall, uppå anmälan, åtala fullmäktig, som öfverträdt det i samma § stadgade förbud, bör nämligen i ansvarighetslagen för fullmäktige inrymmas be- myndigande för justitieombudsmannen att väcka sådant åtal äfven utan särskildt förordnande, och är en bestäm- melse i sådant syfte intagen i 2 §.

Då vidare de af Konungen förordnade fullmäktige i riksbanken, lika väl som de af Riksdagen utsedde, skola vara underkastade ansvarighetslagen, böra de i rubriken till lagen nu befintliga orden »Riksdagens fullmäktige» utbytas mot här föreslagna uttrycket »fullmäktige».

Förslaget till ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid Sveriges riksbanks afdelningskontor.

För närvarande finnes, såsom bekant, äfven en sär- skild ansvarighetslag af den 12 september 1868 för »de af Riksdagen förordnade ledamöterna i styrelserna för

Sveriges riksbanks lånekontor i orterna». Sedan år 1873 utser emellertid icke Riksdagen några sådana ledamöter, utan de tillsättas samtliga af fullmäktige i riksbanken. Å dessa sålunda tillsatta styrelseledamöter lärer lagen emellertid icke vara tillämplig.

Enligt komiténs förslag skola ock ledamöterna i styrelserna vid riksbankens afdelningskontor tillsättas af fullmäktige i riksbanken. Denna omständighet torde likväl icke böra göra en särskild ansvarighetslag för dem obehöflig. En sådan bör enligt komiténs mening så mycket heldre komma till stånd, på det att genom densamma aldeles otvetydigt må fastslås, att bemälda styrelseledamöter äro underkastade vanligt embetsmannansvar, hvilket utan en dylik lag torde kunna blifva omtvistadt.

Komitén framlägger därför förslag till en lag i detta ämne. Detta förslag öfverensstämmer, fränsedt smärre redaktionsförändringar, på det närmaste med 1868 års ofvannämnda lag. Stadgandet om justitieombudsmannens befogenhet att under tid, då riksdag eller dess revisorer icke äro församlade, äfven utan särskildt förordnande väcka åtal mot de personer, om hvilka här är fråga, har komitén dock ansett kunna utgå, enär styrelserna vid riksbankens afdelningskontor ju hafva en ständig öfverordnad myndighet i riksbankens fullmäktige, som städse har att följa styrelsernas åtgöranden och, om olagligheter förekomma, föranstalta om deras beifrande.

Förslaget till lag angående indragning af enskilda bankers sedelutgifningsrätt.

Såsom komitén i den allmänna delen af motiven redan anført har det synts komitén erforderligt, att åt bestämmelserna om indragningen af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt gifves karaktären af allmän lag, stiftad af Konung och Riksdag. Denna lag skulle utfärdas samtidigt med lagen för Sveriges riksbank. Vid sidan af densamma skulle *kungl. kungörelsen den 12 juni 1874* fortfarande gälla såsom hufvudförfattning för de enskilda bankerna, endast med de inskränkningar eller ändringar, som föranledas af ifrågavarande lag. Angående dess hufvudsakliga bestämmelser har komitén ofvan yttrat sig och torde därför här vara tillräckligt att framhålla följande.

1 §. Då med lagen afses, att de nuvarande enskilda bankernas sedelutgifningsrätt efter utgången af år 1903 skall upphöra, följer ock deraf att sedelutgifningsrätt icke heller vidare bör medgifvas någon nybildad bank i riket. Ett förbud härutinnan är därför upptaget i § 1 jemte stadgandet att redan befintlig enskild sedelutgifvande banks oktroj icke må förlängas utöfver 1903 års slut eller med andra ord längre än tio år efter de nu löpande oktrojernas utgång.

2 §. Då de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt med 1893 års slut begränsas till ett bestämdt belopp af 50

millioner kronor, måste detta belopp bankerna emellan fördelas. Såsom norm för denna fördelning, hvilken skall ske af Konungen, torde lämpligast böra uppställas storleken af bankernas förut varande sedelutgifning samt antalet och belägenheten af deras afdelningskontor. Det är med hänsyn till dessa kontor nödvändigheten af de enskilda bankernas sedelutgifning ifrigast försvaras och det är väl äfven otvifvelaktigt att bankerna genom dem ofta lemna afsevärda tjenster åt smärre och mera aflägsset liggande orter.

Men har storleken af en enskild banks sedelutgifningsrätt en gång bestämts efter, bland annat, antalet af dess afdelningskontor, måste det ock blifva en gifven följd att, på sätt i § 2 stadgas, banken sedermera icke får, utan särskildt medgifvande af Konungen, indraga något af sina afdelningskontor. Skäl till ett sådant medgifvande kunna ju tänkas förekomma, särskildt om banken enligt § 3 helt och hållet eller delvis afstått från sin sedelutgifningsrätt. Derfor är ock i nyssnämnda § intagen den föreskrift att, när ett dylikt afstående eger rum, banken skall derom göra anmälan hos Konungen.

Indrager enskild bank afdelningskontor utan Konungens medgifvande, bör den naturliga påföljden här af blifva att dess sedelutgifningsrätt inskränkes, och innehåller § 2 ett stadgande härom.

För grunderna till §§ 3, 4 och 5 har komitén ofvan 3—5 §§. utförligt redogjort och får dertill hänvisa.

Såsom förut nämnts, har komitén, förutsatt, att, 6 §. sedan de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt upphört, de flesta af dem skola fortvara såsom bankaktiebolag på grundvalen af *lagen den 19 november 1886*. Om emellertid, redan innan oktrojtiden för en enskild bank gått till ända, denna skulle vilja afstå sin rätt att utgifva sedlar och ombilda sig till aktiebank, så, enär det ligger

i riksbankens intresse att främja detta, har i § 6 lemnats fullmäktige i riksbanken öppet att i sådant fall medgifva den nya aktiebanken att åtnjuta de i §§ 3 och 4 stadgade förmåner under den tid, de eljest skolat tillkomma den enskilda banken.
